

عہلی باپیر

ډاگه ياندنې مه کته بې نه مير

إعلام مكتب الأمير

Ameer's Press Office

f /AliBapir

YouTube /AliBapir

f /MediaAmeerOffice

بنه ما شهر عيه کان و هیله گشتیه کانی کومهلای ئیسلامی

چاپی چوارهم

۲۰۱۳ز

۲۷۱۳ک

۱۴۳۴ک

**بەنە ما شەرىيەكان
ۋ
ھىلە گىتىيەكانى
كۆمەلى ئىسلامىي**

نووسىنى: ەلى باپىر

چاپى سىيەم

۲۰۱۱ى زاینى

۲۷۱۱ى كوردى

۱۴۳۲ كۆچى

ناسنامەی کتیب:

ناوی کتیب: بنه‌ما شەرعییەکان و هیڤە گشتییەکانی کۆمەڵی ئیسلامیی

نووسینی: عەلی باپیر

بابەت: فیکری ئیسلامیی

پیت چنن: کامەرەن خالید

نەخشەسازی بەرگ: عزالدین محمد

نەخشەسازی ناوه‌وه: کامەرەن خالید

نۆرە و سالی چاپ: سیپەم - ۲۰۱۱

چاپخانه: سیما - سلیمانی

قیراژ: ۲۰۰۰ دانە

ژمارەى سپاردن: ژمارەى سپاردنى له کتیبخانهى نیشتمانى له هەولێر

(۲۸۱) سالی ۲۰۰۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا

وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾ ﴾ الجاثية

﴿ ... لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شُرْعَةً وَمِنْهَا جَا... ﴾ ﴿٤٨﴾ المائدة

پىشكەشە :

بە يەكە يەكەى ئەندام ۋە دۆست ۋە لايەنگەرە دىئۆز ۋە
چالاک ۋە بە پەرۋشەكانى كۆمەلى ئىسلامىي، بە ھىۋاي
بەرچاۋروونىي زىياتر ۋە گەشەكردن ۋە كامىل بوونى
باشترىان.

 /AliBapir

 /AliBapir

 /MediaAmeerOffice

پیشه‌کی چاپی سییه‌م

الحمد لله رب العالمين، وأصلي وأسلم على سيد الأنبياء والمرسلين محمد المبعوث رحمة للعالمين، وآله أجمعين من الصحب والأزواج والقراة والتابعين لهم بإحسان إلى يوم الدين.

به‌پێزان، ئەندام و دۆست و لایه‌نگرانی کۆمه‌لی ئیسلامیی به‌تایبه‌ت و خوێنه‌ران به‌گشتی!

ئەمە چاپی سییه‌می نامیلکه‌ی: (بنهما شهرعیه‌کان و هیله گشتیه‌کانی کۆمه‌لی ئیسلامیی)یه و لهم چاپه‌دا وێرای زیادکردنی ژماره‌یه‌ک ده‌قی قورئان و سوننه‌ت له‌سه‌ر بنهما و هیله گشتیه‌کان و مانا لی‌کدانه‌وه‌ی سه‌رجه‌م ده‌قه‌کان، ده‌ستکارییه‌کی که‌می هه‌ندێک له‌ (بنهما و هیله گشتیه‌کان)یش کراوه، به‌لام به‌بێ گۆڕینی جه‌وه‌هر و نێوه‌ڕۆکی یه‌که‌مجاریان، وه‌ هه‌رکام له‌ بیست و پێنج بنهما و هیله گشتیه‌کان ناوێشانیکێ کورتیان بۆ دانراوه.

هیواداریشم ئەم بنهما شهرعیی و هیله گشتیه‌کان، پاش ئەوه‌ی که‌ سوپاس و ستایش بۆ خوا ﷻ، له‌لایه‌ن به‌نده‌وه‌ روونکردنه‌وه‌ و لی‌کدانه‌وه‌یه‌کی تارا‌دده‌یه‌ک تیروته‌سه‌لیان له‌سه‌ر کراوه و خوا پشتیوان بێ به‌م زووانه‌ چاپ ده‌کری، زیاتر بینه‌مایه‌ی سوود و به‌هره‌ی هه‌موو لایه‌ک.

هه‌ر لێره‌شه‌وه‌ به‌پێیستی ده‌زانه‌م که‌ سوپاسیکێ شایسته‌ی ئەو برا به‌پێژ و دڵسۆزه‌ به‌کهم که‌ هه‌زی نه‌کرد ناوی به‌ینم و، زه‌حه‌تیکێ زۆری هه‌م به‌م چاپی سییه‌می ئەم نامیلکه‌یه‌وه‌ و هه‌م به‌ (روونکردنه‌وه‌) که‌شیده‌وه‌ کێشاهه‌ و هاوکاریکی باشم بووه‌ له‌ زۆر لاره‌، خوا ﷻ به‌ چاکترین شیوه‌ پاداشتی بداته‌وه‌. گرنگی و بایه‌خی ئەم نامیلکه‌یه‌ و لی‌کدانه‌وه‌ که‌شی له‌وه‌دایه‌ که‌ نامیلکه‌ بیست و پێنج خالییه‌ که‌ به‌رچا‌وروونیه‌کی کورت و پوخت و،

روونكرندنەو كەيشى بەرچاۋروونىيەكى ورد و روون، دەخەنە بەردەستى ھەركەسىك — چ لەنىو جوغزى كۆمەلى ئىسلامىي و چ لە دەروەيشىدا — كە بىەوى بە كۆمەلى ئىسلامىي و فىكر و سىياسەتى ئاشنايى.

لە خواى خاۋەنى بەزەي و بەخشى بى سنووريش دەپارېمەو، كە ھەموو لايەكمان ھىدايەت بدات: قسە و وتارمان چۆنە، كردهو و رەفتارىشمان ھەروايى و، زانين و توانين و، ھالى بوون و ھالمان، ھەمىشە پىكەو كۆك و تەبابن و، لەيەك ترازو و جيا نەين.

سبحانك اللهم وحمدك أشهد أن لا إله إلا أنت أستغفرك وأتوب إليك.

ھەولير

۲۲ى رەجەب ۱۴۳۲ى كۆچى

۲۴ى ھوزەيران ۲۰۱۱ى زايىنى

پیشه‌کی چاپی دووهم

سویاس و ستایش بۆ خوای خاوه‌ن گه‌وره‌یی و ریزی بۆ پیاو، دروود و سالاو برژی به‌سه‌ر چاک‌ترینی مرۆفه‌کان **موحه‌مه‌د ﷺ** و شوینکه‌وتووه به‌رێزه‌کانی، له **هاوه‌لانی** و **هاوسه‌رانی** و **نزیکانی** و **شوینکه‌وتووایان** به‌چاکه تا رۆژی هه‌ستانه‌وه.

پاشان: له‌ پێشه‌کی ئەم چاپی دووهمه‌دا پیم‌خۆشه‌ به‌ کورتی ئاماژه‌ به‌م چه‌ند خاڵه‌ بکه‌م:

١- کۆکردنه‌وه‌ی **مسوڵمانان** و یه‌ک‌خستنی ریزه‌کانیان له‌م بارو‌دۆخه‌دا، گرنگ‌ترین و گه‌وره‌ترین ئه‌هر کی سه‌رشانی (**جوولان**)ی نیو گۆره‌پانی (**کاری ئیسلامیی**)یه، بێگومان له‌ قۆناغی یه‌که‌مه‌دا، له‌ هه‌ر هه‌ریم و ولایتیک به‌ ته‌نیا، پاشان له‌ قۆناغی دواتر له‌سه‌ر ئاستی **جیهانی ئیسلامیی** به‌ تیک‌رای و، ئەو بیست و پێنج بنچینه‌ و بنه‌مایانه‌ش وه‌ک هه‌نگاوێک له‌و رێگا به‌رز و پیرۆزه‌دا نووسراون.

٢- **کاری ئیسلامیی** کاریگه‌ر نابێ، ئه‌گه‌ر له‌ په‌یره‌و و پرۆگرام و به‌رنامه‌ی کاریدا واقعی نه‌بێ، وه‌ واقعیش نابێ ئه‌گه‌ر تایبه‌تمه‌ندیی ئەو کۆمه‌لگایه له‌ به‌رچاو نه‌گرێ که‌ کاره‌که‌ی تیدا ده‌کری، له‌ به‌ره‌وه‌ له‌ هه‌ندێک له‌و بنچینه‌ و بنه‌مایانه‌دا، ره‌چاوی ژینگه‌ و کۆمه‌لگای (**کوردستانی عێراق**)م کردووه‌ و، پێویسته‌ ئاگاداری ئەمه‌ بن.

٣- ئەم بیست و پێنج خاڵه‌ هه‌فته‌یه‌ک پێش راگه‌یه‌نرانی کۆمه‌لی ئیسلامیی له‌ (٢٠٠١/٥/٣١)دا، له‌ لایه‌ن به‌نده‌وه‌ نووسراون و، پاش وتووێژ و تاوتوێی تیروته‌سه‌ل له‌ لایه‌ن (**ئه‌نجومه‌نی سه‌رکرده‌یه‌تی**)یه‌وه‌، په‌سندکراون و بریاریان له‌ سه‌ردراوه‌، که‌واته‌: ئەم بنچینه‌ و بنه‌مایانه‌ ده‌ربری پوخته‌ی

بەڕنامەی فیکری و سیاسەتی شەریعی (کۆمەڵی ئیسلامیی) ن، لەبەرئەوە
پێویستە لەسەر ھەموو ئەوانەی لە ریزەکانی (کۆمەڵی ئیسلامیی) دان و
لەژێر ئالاکەیدا خۆیان دەبینن، پابەند بن بەم بەنەما و بنچینانەو و لێیان
لاندەن.

داواکارم لە خواى مەزن و بەرز کە ئەو بنچینە و بنەمایانە بکاتە مایەى
بەدیھێنانى ئەو (ئامانج)انەى لە پێتوانیدا نووسراون، وە بێگومان سەرئەنجام
تێبینییەکانى خوشک و برايانى خوشەویست، دەبێتەھۆى ئەوێ ئەو بنەما و
بنچینانە تەواوتر و پێگەشتووتر بن، وە ھیوادارام رزددی نەنوێن بەرانەبەرمان بە
ئامۆژگاری و تێبینییەکانیان.

پشدر - دارەشمانە

۲۷ صفر ۱۴۲۴ کۆچی

۳۰ نیشان ۲۰۰۳ زاینی

پیشه‌کی چایی یه‌که‌م

سویاس و ستایش بۆ خوای په‌روه‌ردگار ﷻ، دروود و سلاو برژی به‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ و شۆنکه‌وتووێندا.

بیگومان ئه‌سل له‌ بوون (وجود)ی (موسلمانان) دا کۆمه‌ل بوون (تجمّع) و یه‌کبوون (وحدة) و (یه‌گرتن) یانه‌ و، ئیسلام ئایین و به‌رنامه‌یه‌که‌، چه‌نده‌ په‌یوه‌ندی به‌ تاك (فرد) هه‌یه‌، چه‌ند قات (أضعاف) ی ئه‌وه‌ په‌یوه‌ندی به‌ کۆمه‌ل (جماعة) هه‌یه‌، چونکه‌ ئه‌گه‌ر چه‌ند ئه‌رك و فه‌رمانیکی به‌ تاکیی (فردی) ئه‌نجام بدرێن، ئه‌وه‌ بیگومان زۆربه‌ی هه‌ره‌زۆری ئه‌رك و فه‌رمانه‌کانی به‌ کۆمه‌ل و کاری هه‌روه‌زیی نه‌بی جییه‌جی ناکرێن، ئه‌مانه‌ش چه‌ند راستیه‌کی روون و بێ چه‌ندوچوونن که‌ له‌ سه‌دان ئایه‌تی قورئان و فه‌رماشتی پیغه‌مبه‌ری خوادا ﷺ دا کۆکیان له‌سه‌ر کراوه‌.

به‌لام بیگومان ئه‌گه‌ر بێت و (کۆمه‌ل بوون و یه‌کبوون و یه‌گرتن)ی موسلمانان به‌و شیوه‌یه‌ و چۆنیه‌تییه‌ راست و شه‌رعییه‌ نه‌بی، که‌ خوا ﷻ و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ دیاریان کردووه‌ و فه‌رمانیان پێ کردووه‌ و، له‌سه‌ر ئه‌وه‌ بنه‌ما شه‌رعیانه‌ (الأصول الشرعية) بنیات نه‌نرێ و، به‌پێی ئه‌وه‌ بنچینه‌ و یاسا شه‌رعیانه‌ (القواعد والأحكام الشرعية) به‌پۆه‌نه‌برێ که‌ له‌ (قورئان و سونه‌ت) دا خراونه‌روو، ئه‌وه‌ نه‌ك هه‌ر ئه‌وه‌ (کۆمه‌له‌ ئیسلامیی) یه‌ مه‌به‌سته‌ شه‌رعییه‌کان (المقاصد الشرعية) ی پێ ناهێنێنه‌دی، بگه‌ر به‌ ئه‌ندازه‌ی ره‌چاونه‌کردنی بنه‌ما و بنچینه‌ و یاسا شه‌رعییه‌کان و لی‌ لادانیان، شه‌رعیی بوون (شرعية) ی خۆشی ده‌خاته‌ ژێر نیشانه‌ی په‌رسپاره‌وه‌!

له‌به‌رئه‌وه‌ به‌ پێویستم زانی که‌ ئه‌وه‌ بیست و پێنج خاله‌ تۆماربکه‌م و، له‌ دوو توپی ئه‌م چه‌ند لاپه‌رده‌دا تیشك بخرمه‌ سه‌ر ئه‌وه‌ (بنه‌ما شه‌رعیی و هیله‌

گشتییانه‌ی که پێویسته کۆمه‌لیکی ئیسلامیی راست و ره‌سه‌ن له‌سه‌ریان بنیات ببری و به‌گۆیره‌یان به‌پێوه‌بیری.

ناشکراشه‌ که تا که ده‌سته‌به‌رکه‌ر (ضامن) ی سه‌رکه‌وتنی کۆمه‌لی مسوڵمان و ری بۆ ته‌خت کرانی و یاریده‌درانی له‌لایه‌ن خوای زāl و کاربه‌جیوه ﷺ، یابه‌ندیانه به‌ به‌رنامه و شه‌ریعه‌تی خواوه ﷺ. که له ئیمان و عه‌قیده‌ی راست و ساغ و، چاک به‌ندیانه‌تی کردنیان بۆ خوا ﷺ دا ده‌دره‌وشینه‌وه، وه‌ک خوای به‌رز و مه‌زن فه‌رموویه‌تی: ﴿وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (آل عمران، واته: (بیهێز مه‌بن و دلته‌نگ مه‌بن، هه‌ر ئیوه به‌رز و زālن نه‌گه‌ر بر‌وادار بن)، وه‌ فه‌رموویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَصْرُوهَا اللَّهُ يَبْصُرْكُمْ وَيُكَيِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ (٧) محمد، واته: (ئه‌ی ئه‌وانه‌ی بر‌واتان هیناوه! ئه‌گه‌ر ئیوه دینی - خوا سه‌رخه‌ن، خواش ئیوه سه‌رده‌خات و پێه‌ کانتان ده‌چه‌سپینێت). وه‌ فه‌رموویه‌تی: ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ (العنكبوت، واته: {وه‌ ئه‌وانه‌ی له‌ری ئیمه‌دا تیده‌کۆشن و پیاوه‌کانی خو‌مانیان پێشانده‌ده‌بن، وه‌ بێگومان خوا له‌گه‌ل (چاکه‌کاران) دایه‌}.

کۆتایی ئهم چه‌ند قسه‌یه‌ش بده‌م ئایه‌ته به‌هێز و پێره‌ی خوای بالا ده‌ست ﷺ دینم که فه‌رموویه‌تی: ﴿وَقُلْ أَعْمَلُوا بِسَيْرِ اللَّهِ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسُودُوا إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنْشَرِكُ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (التوبة، واته: (-ئه‌ی پێغه‌مبه‌ر! - بلێ: کاربه‌کن، بێگومان خوا و پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی و بر‌واداران به‌ره‌می کرده‌وه کانتان ده‌بینن، وه‌ به‌ته‌ئکید ده‌برینه‌وه لای -خوای- زانای نادیار و دیار، ئینجا هه‌والتان پێده‌دات به‌وه‌ی که ئه‌نجامتان ده‌دا).

برای دلسۆزان / عه‌لی بابیر

٢٤ صفر - ١٤٢٢ به‌ره‌نبه‌ر ١٣٠١/٥/١٧

ئه‌حمه‌دئاوا

دوو روونکردنه‌وه‌ی پێویست:

۱- بۆیه بۆ ناوێشانی گشتی ئەم بیست و پێنج خاڵه هه‌ر کام له وشه‌ی (بنه‌ما شهرعییه‌کان) و (هیئله گشتیه‌کان) مان به‌کارهێنان، چونکه هه‌رچه‌نده بۆ سه‌رده‌م له‌و بیست و پێنج خاڵه پشت به‌ قورئان و سوننه‌ت به‌سه‌رتاوه‌ و، ئایه‌ته‌کانی قورئان و ده‌قه‌کانی سوننه‌ت به‌ به‌لگه‌ هێنراونه‌وه‌، به‌لام ئە‌گه‌ر زۆریه‌ی خاڵه‌کان راسته‌وخۆ له‌ قورئان و سوننه‌ت وه‌رگیراون، هه‌ندێکیان ناراسته‌وخۆ وه‌رگیراون، بۆیه ئە‌گه‌ر وشه‌ی: (بنه‌ما شهرعییه‌کان) بۆ جو‌ری یه‌که‌میان گونجاو و پر به‌ پێست بێ، بۆ جو‌ری دووه‌میان وایه‌ و وشه‌ی (هیئله گشتیه‌کان) گونجاوتره‌.

ئاشکراشه‌ که مه‌به‌ست له‌ هه‌ر کام له‌و دوو جو‌ره‌ خاڵانه‌ی که کو‌ی بیست و پێنج خاڵه‌که‌ پێکدێن: چوارچیوه‌ی گشتی فیکر و بۆچوون و سیاسه‌تی (کۆمه‌لی ئیسلامیی) یه‌ و، ئە‌و بنچینه‌ن که کردوونی به‌ بناغه‌ی کار و پرۆژه‌ی ئیسلامیانه‌ی خو‌ی.

۲- تێبینی ده‌کری که ئێمه‌ له‌ کو‌ی ئە‌و بیست و پێنج خاڵه‌دا له‌ هیچ کامێکیان به‌تایبه‌ت باسی (ئافره‌تان) مان نه‌کردوه‌، هۆکاره‌که‌یشی ته‌نیا ئە‌وه‌یه‌ که سه‌رده‌م ئە‌رك و کاره‌کانی شه‌ریعه‌ت، په‌یوه‌ستن به‌ هه‌ردووک ره‌گه‌زی نێر و مێ‌وه‌ و، ئافره‌تان و پیاوان وه‌ک یه‌ک دوینراو (مخاطب‌ی ده‌قه‌کانی شه‌ریعه‌ت) و، دروست نیه‌ به‌بێ به‌لگه‌یه‌کی روون و بێ چه‌ندوچوون، هیچ ئە‌رك و کارێک تایبه‌ت بکری به‌ یه‌کێک له‌ دوو ره‌گه‌زه‌که‌وه‌، زانا و شاره‌زیانی (أصول الفقه) یش گوتویه‌: هه‌موو شیوه‌ (صیغه‌) گشتیه‌کانی وه‌ک: ﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ﴾، واته‌: (ئه‌ی خه‌ڵکینه‌)، ﴿يَتَأْتِيهَا الْإِنْسُنُ﴾، واته‌: (ئه‌ی ئاده‌م‌زاد)، ﴿يَتَأْتِيهَا الذِّبْءُ أَمْتُوا﴾،

واتە: (ئەى ئەوانەى پڕواتان ھىناوە)، ﴿يَكْفِيْكَ ءَادَمُ﴾، واتە: (ئەى وەچەى ئادەم)، ھەردوو ك رەگەزە كە بەبێ جیاوازیی دەگرنەوہ. كەواتە: سەر جەم ئەو بیست و پێنج خالە برايان و خوشكان دەگرنەوہ بەبێ جیاوازیی.

بنه‌مای یه‌که‌م

تیگه‌یشتنی راست و دروست له ئیسلام

(تیگه‌یشتن) یکی راست و دروست (فهم صحیح و سلیم) ی ئیسلام — که له (قورئان و سونه‌ت) دا به‌رجه‌سته‌یه — له‌به‌ر روژنایی تیگه‌یشتن و زانست و ئەزموونی زانایانی پیشینی چاکمان و زانایانی متمانه‌پێکراوماندا به‌گشتی و، به‌تایبەت ه‌ی س‌ی س‌ه‌ده شایه‌دی بۆ دراوه‌کان، وه‌ک:

۱- پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌فه‌رموی: (خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ...) رواه البخاري: ۳۶۵۱، ومسلم: ۲۵۳۳، عن ابن مسعود. واته: (باشترین خه‌لک ئەو سه‌ده‌یه‌ن که من له‌نیۆیاندام، دوایی ئەوانی دوای وان، پاشان ئەوانی دوای وان ...) .

ئەو (تیگه‌یشتن) ه‌ش بریتیه له: (ته‌نها ئیسلام به‌ به‌رنامه -دین- ی راست و تیروته‌واو زانیی ژبانی ئینسان، به‌ تاک و کۆمه‌ل و کۆمه‌لگا و ده‌وله‌ته‌وه)، وه‌ک:

۲- خ‌وای کاربه‌جی ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا...﴾ المائدة: ۳ واته: (ئەم‌رو بە‌رنامه‌که‌تانم بۆ ته‌واو کردن، وه‌ چاکه‌ی خ‌ۆم به‌ته‌واویی له‌گه‌لدا کردن، وه‌ ئیسلام به‌ به‌رنامه بۆ په‌سند کردن ...) .

۳- هه‌روه‌ها خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ آل عمران، واته: (وه‌ هه‌ر که‌سه‌یك جگه له ئیسلام، به‌رنامه‌یه‌کی دیکه بخ‌وازی، به‌ ته‌ئکید لێی وه‌رناگیرێ، وه‌ له‌ دوا‌پ‌وژدا له‌ زیانبارانه) .

بنہ ما ی دووہم

فی کردن و پەرورده کردنی ئەندامان لەسەر بناغە ی: تیگە یشتنی تەواو و، ئیمان و عەقیدە ی راست و، خواپەرستی ساغ و، ئاکاری پەسند.

(فی کردن و پەرورده و تەزکیە کردن) ی سەر جەم ئەندامان، بە ورد و درشت و خوار و سەر وە، لەسەر بناغە ی: تیگە یشتنی قوول و گشتگیر بۆ ئیسلام و ئیمان و عەقیدە ی راست (العقيدة الصحيحة) و دامەزرار و، خواپەرستی ساغ و پاک و، رەوشت و ئاکاری بەرز و پەسند، وەك خوای بەرز و مەزن فەرموویەتی: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢﴾﴾ الجمعة. واتە: (خوا ئەو کەسە یە کە لە نەشارەزایە کان رەوانە کراویکی لە نێو خۆیاندا ناردووە، ئایە تەکانی خوایان بەسەر دا دەخوینێتەو، وە تەزکیە یان دەکات، وە کتیب و حیکمە تیان فی رده کات، هەر چەند بە تەئکید پێشتر لە گومرایسە کی روون دابوون).

بەنەمای سییەم

پابەندیی ھەموولایەك بە شەرعەو،

گێڕانەوێ راجیاییەکان بۆ تەرازووی شەریعەت.

پابەندیی (التزام)ی ھەموو لایەك، قیادە پێش قاعیدە، بە (شەرع)ەو^١ کە مەبەستمان پێی دەقەکانی قورئان و سوننەت و ئەو بنچینە (قاعدة) و یاسا (حكم) شەریعیانە کە لەلایەن زانا و پێشەوایانی رەسەنەو ھەلھێتجراون و ھەلدەھێتجرین، وە گێڕانەوێ ھەر مەسەلە و بابەتێکی مشتومر ھەلگر بۆ تەرازووی قورئان و سوننەت و ساگردنەو و لیکۆلینەوێ زانستییانە، وەك خوای دادگەر ﷺ فەرموویەتی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ٥٩﴾ النساء. واتە: {ئەو ئەو کەسانە کە (ئیمان)تان ھەیە! فەرمانبەریی خوا بکەن، وە فەرمانبەریی پێغەمبەر بکەن، وە ھێ کاربەدەستانێک کە لەخۆتانن، جا ھەركات لەسەر شتێک کەوتنە ناکوکییەو و مشتومرتان بوو، بیگێرنەو بۆ لای خوا و پێغەمبەر، ئەگەر ئێو برواتان بە خوا و روژی دوایی ھەبێ، ئا ئەو بۆ ئێو چاکترە، و سەرەنجامیشی خیرترە}.

١- لێرەدا وشە (شەرع)م بە مانایەکی فراوانتر لە وشە (شەریعەت) بەکارھێناو، چونکە وشە (شەریعەت) تەنھا دەقەکانی قورئان و سوننەت دەگرێتەو، بەلام وشە (شەرع) وەك ھارواتای (فقہ) بەکار دەھێتێت.

بنه‌مای چواره‌م

کاروبار به‌رپوه‌بردن له‌سه‌ر بناغه‌ی راویژ و به‌دادگه‌رانه و،
ده‌رنه‌چوون له‌بازنه‌ی مه‌رجه‌کانی کارپیکه‌وه‌کردن.

توندوتۆڵیی قیاده و سه‌ره‌رشتی کردن و مشوورخواردنی بۆ تیکرای
ئۆرگان و ئەندامه‌کانی کۆمه‌ڵ و دادگه‌ریی چه‌سپاندن و به‌په‌رۆش و به
ته‌نگه‌وه‌بوونی بۆ چاره‌سه‌ری کێشه و گه‌رفته‌کانیان و دا‌بینکردنی به‌رژه‌وه‌ندییه
مه‌عنه‌ویی و ماددییه‌کانیان و، پابه‌ندبوونی هه‌رچی زیاتر و چاکتری به‌ب‌نجینه‌ی
راویژکردن (قاعدة المشورة) وه‌به‌ه‌ردووک جو‌ری راویژکردن (الشوری) که
مه‌به‌ست پێی راویژکردنی قیاده‌یه‌ به‌قاعیده له‌مه‌سه‌له و بابه‌ته‌ گشتیه‌کاندا،
که‌رای زۆربه‌هه‌لیانده‌پێی و (حَسْم)یان ده‌کات، وه‌ده‌رچوونی پێغه‌مبه‌ر ﷺ
له‌شاری مه‌دینه بۆ ڕووبه‌ڕووبوونه‌وه‌ی دوژمن له‌جه‌نگی (توحود)دا، له‌سه‌ر
رای زۆربه‌ی هاوه‌لان، له‌م جو‌ره‌یه‌^٢، وه‌راویژپێکردن (الاستشارة) که‌یه‌کلا‌یی
کردنه‌وه‌ی مه‌سه‌له‌هونه‌ریی و (اجتهادی)یه‌کانه‌له‌به‌ر رۆشنایی بیرو‌رای
پسپۆران (مُتَخَصِّصِينَ)دا، وه‌مه‌زلگه‌گواستنه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له
جه‌نگی (به‌د)دا و له‌سه‌ر پێش‌نیاری (أَلْحَبَّابُ بْنُ الْفُؤَادِ)یش ﷺ غه‌وره‌یه‌که‌
له‌م جو‌ره‌ راویژکردنه‌، وه‌به‌پابه‌ندکه‌ر (مُلْزِم) دانانی ئەنجامه‌کانیان^٣، وه
که‌لکی خراب و ه‌رنه‌گرتن (عدم إستغلال)ی ه‌یچ به‌رپرسیک له‌پله و پایه و
کاره‌که‌ی بۆ به‌رژه‌وه‌ندییه‌شه‌خسیی و بنه‌ماله‌یی و خزمایه‌تی و ... ه‌تده‌کانی

٢- (السيرة النبوية) لابن هشام، به‌رگی ٣ لاپه‌ره (١٥).

٣- (السيرة النبوية) لابن هشام، به‌رگی ٢ لاپه‌ره (٣٣٦).

و، به سينه‌ى فراوان و ره‌وشتى جوانه‌وه گويگرتن بۆ پيشنيار و ره‌خنه و قسه‌ى هەر كه‌سيك و به ئهميه‌ت و بايه‌خ پي‌دانه‌وه وەر گرتنيان و هه‌لسه‌نگانديان.

وه دهرنه‌چوون له‌ بازنه‌ى ئه‌و مەر جانه (شروط)ى كه‌ ئه‌و كومه‌له‌ له‌ سه‌ريان پي‌كه‌اتووه، واته: **به‌رنامه و به‌ره‌وى ئوخو (المنهج والنظام الداخلي)**ى ئه‌و كومه‌له‌.

وه لپرسينه‌وه و سزادانى سه‌رپي‌چييكه‌ران و لاده‌ران و، ته‌قدير كردن و پاداشت دانه‌وه‌ى چاكه‌كاران، چونكه:

١- **خواى بالاده‌ست و دادگەر ﷺ پي‌غه‌مبه‌رى خاتهم ﷺ ده‌دويى و**

ده‌فه‌رموى: ﴿فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَا نَقُضُوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾ **آل عمران.** واته: {تۆ -ئهى موحه‌مه‌د!-

به‌هوى به‌زه‌يى **خواوه** بۆيان -بۆ (هاوه‌ل)ه‌كانت- نه‌رم و نيان بووى، وه ئه‌گه‌ر قسه‌ ره‌ق و دل‌ره‌ق بووايه‌ى، له‌ ده‌ورت ده‌پرژان، جا لبيان بي‌ووره و داواى لي‌بورديان بۆ -له‌ **خوا**- بكه‌ و، له‌ كاروباردا راويژيان پي‌ بكه‌ و، هه‌ركات دلت چه‌سپى له‌سه‌ر برياريك، پشت به‌ **خوا** به‌سته -واته: ئه‌نجامى بده‌-. بي‌گومان **خوا** پشت پي‌ به‌ستووانى خوشده‌وى}.

٢- هه‌روه‌ها **خوا ﷺ** فه‌رمويه‌تى: ﴿... فَأَحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ

أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا... ﴿٤٨﴾

المائدة. واته: (... ئينجا به‌وه كه‌ **خوا** ناردويه‌ته‌ خوار، دادوه‌رييان له‌ نيواندا بكه‌ و، مه‌كه‌وه شويني ناره‌زووه‌كانيان، له‌ جياتى هه‌قيك كه‌ بۆت هاتوه، بۆ هه‌ر كاميك له‌ ئيوه -ئهى ئۆمه‌تان- ريباز و به‌رنامه‌يه‌ كمان داناهه (...).

۳- هه‌روه‌ها **خوای** ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿فَلَيْدَلِكْ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتُ وَلَا تَنْتَبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ ءَامَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمْ

... ﴿١٥﴾ **الشوری**. واته: {جا بۆئه‌وه‌ی رابرد بانگه‌واز بکه -یانئ: خه‌لک بۆ ئه‌وه بانگ بکه که له‌م **سووره‌ته‌دا** باسکرا-، وه‌ک فەرمانت پئ کراوه و، راوه‌ستاو به و مه‌که‌وه دوا‌ی ئاره‌زووه‌کانیان، وه‌ بلئ بروام به‌ هه‌ر (کتیپ) ئێک هه‌یه که **خوای** ناردوویه‌ته خوارئ - واته: بروام به‌ ئه‌سله‌که‌یان هه‌یه نکه به‌و حاڵه‌ی ئیستایانه‌وه که گۆر‌دراون-، وه‌ فەرمانم پئ کراوه که داد‌گه‌ریتان له‌نیواندا بکه‌م ...}.

۴- پیغه‌مبه‌ری خواش ﷺ فەرموویه‌تی: (... الْمُسْلِمُونَ عَلَى شُرُوطِهِمْ ...) **رواه أبوداود: ۳۵۹۴، والترمذي: ۱۳۵۲ وقال الترمذي والألباني: حسن صحيح**. واته: (مسولمانان به‌گۆیره‌ی مه‌رجه‌کانیان پیکه‌وه مامه‌له‌ ده‌که‌ن (...). هه‌ر کۆمه‌له‌ **مسولمانێک** ئه‌و مه‌رجانه‌ی که له‌سه‌ریان رێک که‌وتوون، پێویسته پێنانه‌وه پابه‌ند بن و، به‌پێی ئه‌و مه‌رجانه به‌یه‌که‌وه مامه‌له‌ بکه‌ن، واته: هه‌ر که‌سیک مه‌رجه‌کانی که‌سیکی قه‌بوول‌کرد، ده‌بێ پێنانه‌وه پابه‌ند بێ و، به‌پێی ئه‌وه ره‌فتار بکات و، لێیان لانه‌دات.

۵- هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ر ﷺ فەرموویه‌تی: (كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ ...) **رواه البخاري: ۸۹۳ و ۵۲۰۰ ومسلم: ۱۸۲۹، عن ابن عمر** ﷺ. واته: (هه‌ر کامیک له‌ ئیوه -ئه‌ی **مسولمانان** - چاودێره‌ و، هه‌ر کامیک‌گشتان به‌رپرسیاره به‌رانبه‌ر به‌وانه‌ی که له‌ژێر چاودێرییان (...).

بەنەماي پىنجەم

گوڭبىستىي و فەرمانبەرىي و رىزگرتن بۆ بەرپىرسان،
لە سنوورى شەرعدا و بەگوڭرىدى توانا.

بابەندىي سەرجەم ئەندامان بە فەرمان و ئاراستە كردنى سەرووى خۆيانەو و گوڭگرتن و بەقسەكردن (السمع والطاعة) يان لە سنوورى (شەرع) دا و بەپىي توانا، وە خستەپرەوى دلسۆزىي و حورمەت و رىزيان بۆ قىادە، وە قسەي ھەق گوتن (قول الحق) و خستەپرەوى پىشنيار و رەخنەكانيان لە جوغزى ئەدەبە شەرعىيەكاندا، وەك:

۱- خواي بەرز و مەزن فەرموويەتى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ النساء. واتە: (ئەي ئەوانەي بىرواتان ھىناو! فەرمانبەرىي خوا بکەن و فەرمانبەرىي پىغەمبەر بکەن، وە ھى کاربەدەستانىک کە لە خۆتانن، جا ئەگەر لە شتىکدا کەوتنە کىشەو، بىگىرنەو بۆ لاى خوا و پىغەمبەر ئەگەر بىرواتان بە خوا و بە رۆزى دوايى ھەيە، ئەوە باشترە بۆ ئىو و سەرەنجامىشى چاکترە).

۲- پىغەمبەرىشمان ﷺ فەرموويەتى: (عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَ إِلَّا أَنْ يُؤْمَرَ بِمَعْصِيَةٍ فَإِذَا أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ) رواه البخاري: ۷۱۴۴، ومسلم: ۱۸۳۹ واللفظ له، عن ابن عمر. واتە: (ئىنسانى

مسوڵمان گۆنگرتن و به‌قسه‌کردنی -سه‌رووی خۆی- له‌سه‌ر پێویسته، له‌ شتی‌کدا که پێی‌خۆشه و له‌ شتی‌کیشدا که پێی‌ناخۆشه، مه‌گه‌ر فه‌رمانی پێکری به‌ سه‌رپێچیی -به‌ شتی‌ک که ناشه‌رییی بی-، هه‌رکاتی‌ک فه‌رمانی پێکرا به‌ شتی‌ک که سه‌رپێچیی -خوا و پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ- بوو، ئه‌وه گۆنگرتن و فه‌رمانبه‌ریی کردن نامی‌ی).

۳- وه‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: (الدِّينُ النَّصِيحَةُ، قُلْنَا لِمَنْ؟ قَالَ لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَيِّمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ) رواه مسلم: ۵۵ عن تميم الداري رضي الله عنه. واته: (دين دڵسۆزییه، گۆتمان -هاوه‌له‌ به‌ریزه‌کان له‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ- یان پرسی: -دڵسۆزیی و به‌ته‌نگه‌وه‌بوون و په‌روۆشیی- بۆ کێ؟! فه‌رمووی: بۆ خوا و بۆ کتییی خوا و بۆ پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ و بۆ پێشه‌وايان و مشورخۆرانی مسوڵمانان و بۆ تیکرای مسوڵمانان به‌گشتی).

۴- هه‌روه‌ها پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: (أَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةٌ عَدْلٌ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ) رواه أبو داود: ۴۳۴۴ وابن ماجه: ۴۰۱۱ عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه، وقال الألباني: صحيح. واته: (چاکترین تیکۆشان گۆتنی قسه‌یه‌کی داگه‌رانیه‌یه له‌لای حوکمه‌رانیکی سته‌مکار).

۴- له‌ (گۆرده‌واری) ی خۆماندا ده‌لێن: نه‌سیحه‌تی کرد، به‌ مانای ئامۆژگاریی (موعظه) به‌کاری دێن، به‌لام (نصیحه) له‌ زمانی (عه‌ره‌بی) دا به‌ مانای دڵسۆزیی و بی‌خه‌وشیی و به‌ته‌نگه‌وه‌بوون دی.

بنه‌مای شه‌شه‌م

خۆشه‌ویستی و ریز له‌نیوان ئەنداماندا به‌گشتی و، قیاده و قاعیده‌دا به‌تایبەت و، خۆپاراستن له‌هەرچی پێچه‌واژه‌ی ریز و خۆشه‌ویستییه‌.

خۆشه‌ویستی و ریز و حورمەت و وه‌فای دووسه‌ره (المبادل) له‌نیوان سه‌رده‌م ئەنداماندا به‌گشتی و قیاده و قاعیده‌دا به‌تایبەت، وه‌ داخستنی ده‌رگای غه‌یبه‌ت و قسه‌هێنان و بردن و تانه‌لێدان و زهم‌کردن و ... هتد، وه‌ دل‌ساغ (سلیم) بوون و دهم و ده‌ست سه‌لامەت بوون له‌گه‌ڵ یه‌کدی، وه‌ خۆپاراستن له‌ هه‌ر جو‌ره‌ ده‌مارگیریی‌یه‌ک (تَعْصَبُ) بۆ ده‌سته و تاقم و ناوچه و شار و تیره و عه‌شیره‌ت و ... هتد، چونکه‌:

۱- خوای کاربه‌جی و دادگه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ

أَوْلِيَاءُ بَعْضُهُمْ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ

حَكِيمٌ ﴿٧١﴾ التوبة. واته: (برووادارانێ پیاو و ئافره‌ت هه‌ندیکیان دۆست و پشتیوانی هه‌ندیکیان -یان سه‌رپه‌رشتیاری هه‌ندیکیان-، فه‌رمان به‌ شته‌ په‌سنده‌کان ده‌که‌ن و قه‌ده‌غه‌ی شته‌ ناپه‌سنده‌کان ده‌که‌ن، وه‌ نوێژ به‌رپاده‌که‌ن و زه‌کات ده‌ده‌ن، وه‌ فه‌رمانه‌ریی خوا و پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی ده‌که‌ن، ئا ئه‌وانه‌ بێگومان خوا به‌زه‌وی پێاندادی، به‌ ته‌ئکید خوا زالی کاربه‌جیه‌).

۲- پیغمبه‌ری خواش ﷺ فەرموویه‌تی: (وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تَوْمِنُوا وَلَا تَوْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَفَلَا أَدْلُكُمْ عَلَى أَمْرٍ إِذَا فَعَلْتُمْهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفَشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ) ر‌واه مسلم: ۵۴، وأبوداود: ۵۱۹۳، و‌ابن ماجه: ۶۸، و‌الترمذی: ۲۶۸۸، عن أبي هريرة رضي الله عنه، وص‌ححه الألبانی، و‌اللفظ لأصحاب السنن. پیغمبه‌ر ﷺ سویند ده‌خوا به خوا ﷺ و‌ ده‌فەرموئ: {سویند به‌و که‌سه‌ی گیانی منی به‌ده‌سته، ناچنه به‌هه‌شتی هه‌تا ئیمان نه‌هینن، (ئیمان) یش ناهینن هه‌تا یه‌کدیتان خو‌شنه‌وئ، ئایا شتیکتان پیلیم نه‌گەر بیکه‌ن یه‌کدیتان خو‌شبوئ؟ زۆر سه‌لام له‌ یه‌کدی بکه‌ن}.

۳- هه‌روه‌ها فەرموویه‌تی: (لَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ) ر‌واه البخاری: ۶۰۷۶، و‌مسلم: ۲۵۵۹ عن أنس بن مالك رضي الله عنه. و‌اته: (ر‌قتان له‌ یه‌کدی نه‌بیته‌وه و، ئیره‌یی به‌ یه‌کدی مه‌به‌ن و، پشت له‌ یه‌کدی مه‌که‌ن و، له‌ یه‌کدی دامه‌برین. وه ئه‌ی به‌نده‌کانی خوا! پیکه‌وه برا بن، وه حه‌لال نیه‌ بو‌ هیچ مسو‌لمانیک که‌ له‌ سێ رو‌ژان زیاتر ده‌نگ له‌ برا‌ی مسو‌لمانی به‌رپته‌وه و‌ قسه‌ی له‌ که‌لدا نه‌کات).

۴- هه‌روه‌ها فەرموویه‌تی: (مَنْ قُتِلَ تَحْتَ رَايَةٍ عَمِيَّةٍ يَدْعُو عَصِيَّةً أَوْ يَنْصُرُ عَصِيَّةً فَقَتْلُهُ جَاهِلِيَّةٌ) ر‌واه مسلم: ۱۸۵۰ و‌اللفظ له، و‌النسائي: ۴۱۱۵. و‌اته: (هه‌ر که‌سیک له‌ژیر ئالایه‌کی کو‌یترانه‌دا بکو‌ژرئ، بانگه‌واز بو‌ ده‌مارگیری بکات، یان پشتگیری ده‌مارگیری بکات، -پاشان بکو‌ژرئ- ئه‌وه به‌ شیوه‌یه‌کی نه‌فامانه‌ کو‌ژراوه‌).

بنه‌مای چه‌وته‌م

دانه‌به‌زین له بنه‌ما و ئاما نچه سه‌ره‌کیی و نه‌گۆره‌کان و،
بیئاگانه‌بوون له مه‌دارکردن.

به هیچ شیوه‌یه‌ك دانه‌به‌زین و ده‌ستبه‌ردارنه‌بوون له‌و بنه‌ما و مه‌بده‌ئه
شهرعیانه‌ی كه‌ وازلیه‌تانیان سه‌رده‌كێشی بۆ هه‌له‌وه‌شاندنه‌وه‌ی بناغه‌ی له‌سه‌ر
وه‌ستانی کۆمه‌ڵی ئیسلامیی و شه‌ریه‌ت پێوه‌ نه‌مانی و پووچه‌ڵ بوونی، بۆ وینه:
(دۆستایه‌تی کردن و پشتگیری کردن و پشت پێ به‌ستنی ئه‌هلی کوفر و شیرک
و نیفاق)، که پێچه‌وه‌انه‌ی بنچینه‌ی گه‌وره‌ و گرنگی: دۆستایه‌تی کردن و
دوژنایه‌تی کردن له‌به‌ر خوا (الموالاته‌ والمعاداة فی الله)یه!

به‌لام پێویسته‌ زۆر وریا بین! پێکه‌وه مه‌دارکردن و گونجاندن (المداراة)
له‌گه‌ڵ ده‌ورووبه‌ردا، به‌بێ نه‌رمیی کێشان (المداهنه‌) و وازه‌یتان له‌ بنه‌ماکان
(مبادی) و سیاسه‌ت و ستراتیژی خو، که بیگومان بۆ هه‌ر کار و هه‌رجۆلیکی
سیاسیانه‌ پێویسته، له‌گه‌ڵ لێ دابه‌زینی بنه‌ما شه‌ریه‌یه‌کان، تیکه‌ڵ نه‌که‌ین،
چونکه‌ دابه‌زین (تنازل) و نه‌رمکێشی (مداهنه‌) هه‌میشه‌ هه‌رامن، به‌لام
مه‌دارکردن و گونجاندن (مداراة) دروست (جائز) و بگه‌ر جاری و هه‌یه‌ فه‌رزی
ده‌بێ، مادام ئامانج و مه‌به‌ستیکی شه‌ریی په‌کی له‌سه‌ری بکه‌وی، به‌لگه‌ی
ئه‌وه‌ش که گوترا، ئه‌مانه‌ن:

۱- ئەم فەرموودهیهی پێغه‌مبەر ﷺ زۆر جوان ئەو راستییە دەدرەوشیتێتەوه و چاکترین بەلگه‌یه له‌وباره‌وه، که هەرچهنده پێغه‌مبەر ﷺ کابرایه‌کی به خراپترین که‌سی تیره‌که‌ی زانیوه، که‌چی کاتی‌ک که هاتۆته‌لای ریزی گرتوه و قسه‌ی نه‌رمی له‌گه‌ڵ کردوه: (عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ رَجُلًا اسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: ائِدُّوْا لَهُ فَلْيُنْسِ ابْنُ الْعَشِيرَةِ أَوْ بَنَسَ رَجُلُ الْعَشِيرَةِ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ الْأَنْ لُهُ الْقَوْلُ، قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قُلْتُ لَهُ الَّذِي قُلْتُ ثُمَّ أَلَنْتَ لَهُ الْقَوْلُ؟ قَالَ: يَا عَائِشَةُ إِنَّ شَرَّ النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ وَدَّعَهُ النَّاسُ أَوْ تَرَكَهُ النَّاسُ اتِّقَاءَ فَحْشِهِ) رواه البخاري: ٦٠٥٤ ومسلم: ٢٥٩١ واللفظ له. واته: (عائشه -خوا لێی رازی بێ- ده‌گیریت‌ه‌وه که پیاوی‌ک مۆلت وه‌رده‌گری بێته‌لای پێغه‌مبەر ﷺ، پێغه‌مبیری خواش ﷺ ده‌فهرموو: مۆلتی بده‌ن با بێ هەرچهنده خراپترین کوری هۆزه‌که‌ی خۆیه‌تی، یان خراپترین پیاوی هۆزه‌که‌ی خۆیه‌تی، جا کاتی‌ک دیت‌ه‌ ژور، پێغه‌مبەر ﷺ قسه‌ی نه‌رمی له‌گه‌ڵ ده‌کات و ریزی ده‌گری -وه‌ک عاده‌تی خزی-، عائشه -خوا لێی رازی بێ- ده‌لی، گوتم: ئەی پێغه‌مبیری خوا! ئەوه‌ت گوت که گوتم -واته که ئینسانیک‌ی خراپه‌، دواپیش قسه‌ی نه‌رم‌ت له‌گه‌ڵ کرد؟! پێغه‌مبەر ﷺ له وه‌لامدا فەرمووی: ئەی عائشه! شوین و پله‌ی خراپترین که‌س له‌لای خوا له رۆژی دوا‌یی‌دا، که‌سی‌که که خه‌ڵک له‌به‌ر خراپییانی دووری لێ‌گرن و وازی لێ‌هێنن)°.

۲- خ‌وای کاربه‌جی و تۆل‌ه‌ستین و بالا‌ده‌ستیش ﷺ له‌و باره‌وه فەرموویه‌تی:

﴿وَلَوْلَا أَنْ تُبَنِّنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْنًا قَلِيلًا﴾ (٧٤) إِذَا لَأَذْفَنَاكَ

ه- واته: منیش که قسه‌ی نه‌رم له‌گه‌ڵدا کرد له‌به‌ر چاکییانی نه‌بوو، به‌ل‌کو بۆ نه‌وه‌ بوو له خراپه‌ی دور بم، جا نه‌وه مودارایه، که پێغه‌مبەر ﷺ به ته‌ک‌ید له دلییه‌وه خوشی نه‌یستوه، به‌لام به ر‌وال‌دت ریزی لێ گرتوه.

ضَعَفَ الْحَيَوةَ وَضَعَفَ أَلَمَاتٍ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْهَا نَصِيرًا ﴿٧٥﴾ الإسراء، خوا عَلَيْهِ السَّلَام به پیغه‌مبه‌ر عَلَيْهِ السَّلَام ده‌فه‌رموی: (ئه‌گه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه نه‌بوایه که تو‌مان راگیر کرد و چه‌سپاند - واته له‌سه‌ر پا‌به‌ندی به شه‌ریعه‌ته‌وه - به ته‌ئکید نزیك بوو که تو‌زیک به لایاندا بجی، ئه‌گه‌ر واشت کردایه به‌راستی له ژیا‌نی دنیا‌دا و دوا‌ی مرده‌نیش، دوو قات سزما‌ن ده‌دا‌ی، پاشان هیچ که‌سیشت چنگ نه‌ده‌که‌وت که له به‌ران‌به‌ر ئی‌مه‌دا پشتت بگری و یارمه‌تیت بدات).

که‌واته: دابه‌زین له بنه‌ما‌کان و ده‌ست هه‌لگرتن له پره‌نسیپ و مه‌به‌ده‌ئه‌کان، گونا‌هیک‌ی نه‌به‌خسراوه، ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر له پیغه‌مبه‌ری خواش عَلَيْهِ السَّلَام رووب‌دا، که ئه‌وه مه‌حاله، به‌لام لی‌ره‌دا خوا‌ی په‌روه‌ردگار عَلَيْهِ السَّلَام فه‌رمایشت له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر عَلَيْهِ السَّلَام ده‌کات و مه‌به‌ست یی ئۆمه‌ته‌که‌یه‌تی.

۳- هه‌روه‌ها خوا‌ی بی وینه عَلَيْهِ السَّلَام فه‌رموویه‌تی: ﴿ تَرَىٰ كَثِيرًا مِّنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيَبْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴾ (٨٠) وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوا هُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨١﴾ المائدة. واته: (زۆریکیان - له جووله‌که و دیا‌نه‌کان - ده‌بینی دو‌ستایه‌تی ئه‌وانه ده‌که‌ن که کاف‌رن، بی‌گومان خراپ‌ترین شت که پیش ده‌ستی خو‌یا‌نی ده‌خه‌ن بۆ دوا‌پو‌ژ ئه‌وه‌یه که خوا لی‌یان تو‌ره‌ده‌بی و، به هه‌میشه‌یی له نا‌گر‌دا ده‌میننه‌وه، وه ئه‌گه‌ر هاتبا و بو‌روایان به خوا و به پیغه‌مبه‌ر و به‌وه‌ی که بو‌ی ئی‌ره‌دراوه‌ته خوا‌ر ببو‌وا‌یه، ئه‌وانیان به دو‌ست نه‌ده‌گرت، به‌لام زۆربه‌یان له‌ری ده‌رجو‌ون).

بنه‌مای هه‌شتم

هه‌ڵپه‌نه‌کردن بۆ به‌رپر سیاریتی و، ئه‌رك نه‌سپاردن به‌ كه‌سانی هه‌ڵپه‌كه‌ر.
هه‌ڵپه‌نه‌کردن بۆ پله‌وپایه و به‌رپر سیاریتی و داوانه‌کردنی و سوورنه‌بوون
له‌سه‌ر تێداما نه‌وه‌ی، چونكه‌ ئهم ره‌فتارانه‌ یان قه‌ده‌غه (حرام)ن، یان ناپه‌سند
(مكروه)ن، وه‌ك ئایه‌ته‌كانی خوا ﷺ و فه‌رمووده‌كانی پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ به
ئاماژه‌ یان به‌ راشكاوی (إِشَارَةً أَوْ صَرَاحَةً) ده‌یگه‌یه‌نن، بۆ وێنه:

۱- خوای کار به‌جی ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ جَعَلَهَا لِلَّذِينَ لَا
يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فُسَادًا وَالْمُتَّقِينَ﴾ (٨٢) القصص. خوا ﷺ باسی
چهند شتێك ده‌كا، دواي باسی دواړۆژ ده‌كا، باسی عاقیبه‌ت و سه‌ره‌نجام
ده‌كا، له‌ سیاقي ئه‌و ئایه‌ته‌نه‌دا ده‌فه‌رموئ: (ئا ئه‌و مه‌نز لگای دواړۆژ به‌
ئه‌و كه‌سانه‌ی ده‌گيرين - ده‌يكه‌ين به‌ مه‌نز لگا و شوینی تیدا هه‌وانه‌وه‌ی
كه‌سانێك - كه‌ نایانه‌وئ له‌سه‌ر زه‌ویدا به‌رز یی به‌ ناحق په‌یدا بکه‌ن، -
واته‌: بالا ده‌ستیی خویان به‌ ناحق به‌سه‌پتن به‌سه‌ر خه‌لكیدا، - وه‌
خراپه‌ کاریشيان له‌سه‌ر زه‌ویدا مه‌به‌ست نیه، وه‌ سه‌ره‌نجامی - چاکی دنیا
و دواړۆژ- یش بۆ پارێز کارانه).

۶- (نه‌وه‌ویی) ئهم ئایه‌ته‌ی له (ریاض الصالحین) ه‌که‌یدا و له‌ژێر سه‌رباسی: (باب النهي عن سؤال
الإمارة واختيار ترك الولايات إذا لم يتعين عليه أو تدغ حاجة إليه) ص ۴۳ ۱۵۲ هه‌تاره‌.

پێغه‌مبه‌ری خواش ﷺ له‌وباره‌وه‌ فه‌رمووده‌ی زۆرن، بۆ ئه‌وه‌:

۲- (عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ! لَا تَسْأَلُ الْأَمَارَةَ، فَإِنَّكَ إِنِ أُعْطِيتَهَا عَنْ مَسْأَلَةٍ وَكِلْتَا إِيَّهَا، وَإِنْ أُعْطِيتَهَا عَنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ أُعِنْتَ عَلَيْهَا ...) رواه البخاري: ۷۱۴۷ واللفظ له، ومسلم: ۱۶۵۲. واته: (له‌ عه‌بدوپه‌رچه‌ممانی کوری سه‌موره‌ -خوا لیبی رازی بچ- ده‌گێرنه‌وه‌، گوتی: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ پێی گوتم: ئه‌ی عه‌بدوپه‌رچه‌ممان! داوای به‌پرستی و سه‌ره‌به‌رشتیاریتی خه‌لک مه‌که‌، چونکه‌ به‌پرستی ئه‌گه‌ر به‌ داواکردن و دواکه‌وتنی خۆته‌وه‌ چنگت بکه‌وی، ئه‌و کاته‌ حه‌واله‌ی ئه‌و به‌پرستییه‌ ده‌کری، -واته: خوا یارمه‌ت نادات، خۆت و ئیشه‌که‌ت-، به‌لام ئه‌گه‌ر بۆ خۆت داوای نه‌که‌ی و به‌پرستیاریتی پێ بدری، ئه‌وا هاوکاری ده‌کری -له‌لایه‌ن خوای په‌روه‌ردگارو له‌لایه‌ن فره‌شته‌کانیه‌وه‌-).

۳- (عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ أَنَا وَرَجُلَانِ مِنْ بَنِي عَمِّي، فَقَالَ أَحَدُ الرَّجُلَيْنِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَمَرْنَا عَلَى بَعْضِ مَا وَلَّاكَ اللَّهُ ﷻ، وَقَالَ الْآخَرُ مِثْلَ ذَلِكَ، فَقَالَ: إِنَّا وَاللَّهِ لَا نُؤَلِّي عَلَى هَذَا الْعَمَلِ أَحَدًا سَأَلَهُ وَلَا أَحَدًا حَرَصَ عَلَيْهِ) رواه البخاري: ۷۱۴۹، ومسلم: ۱۷۳۳ واللفظ له. واته: (له‌ ئه‌بو مووسای ئه‌شه‌ری به‌وه‌ ده‌گێرنه‌وه‌ که‌ ده‌لی: رۆژێک من و دوو له‌ وه‌چه‌ی مام -واته‌ له‌ خزمانی پشته‌ی- چووبه‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ر ﷺ، یه‌کیک له‌و دوو نه‌فه‌ری که‌ له‌گه‌لمدا بوون گوتی: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا! ﷺ له‌و ئیش و کاره‌ی که‌ خوای به‌رز و بالاده‌ست خسته‌وه‌ته‌ به‌رده‌ستی تو -واته: کاروباری مسوولمانان-، ئیمه‌ش بکه‌ به‌ به‌پرست و ئیشیک -به‌پرستیاریتییه‌ک- مان پێی بپه‌یره‌، ئه‌وه‌ی دیکه‌ش دیسان هه‌ر وای گوت، -واته: داوای به‌پرستیاریتیان کرد-، پێغه‌مبه‌ریش ﷺ

فەرمووی: سوێند بە خوا، کەسێک ناکەینە سەرپەرشتیکاری هیچ شتێک کە بۆ خۆی داواى بکا، یان کەسێک سوور بێ لەسەری).

٤- (عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَلَا تَسْتَعْمِلُنِي؟ قَالَ: فَضْرَبَ يَدَهُ عَلَى مَنْكِبِي ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ! إِنَّكَ ضَعِيفٌ، وَإِنَّهَا أَمَانَةٌ، وَإِنَّهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ خِزْيٌ وَنَدَامَةٌ، إِلَّا مَنْ أَخَذَهَا بِحَقِّهَا وَأَدَّى الَّذِي عَلَيْهِ فِيهَا) رواه مسلم: ١٨٢٥. واتە: (ئەبو زەر! دەگیریتەوه دەلێ: رۆژێک گوتم: ئەى پێغه‌مبەرى خوا! نایا کارم بێ ناسپێرى؟ -مەبەستى بێى پلەوپایە و بەرپرسیاریتی بوو-، دەلێ: ئەویش دەستى لە شانى دام، -دەستى خستە سەر شام- دواى فەرمووی: ئەى ئەبو زەر! تۆ بێ هیژى ئەو کارەش سپاردەیه، وە لە رۆژى دواى دا مایەى شەرمەزاریى و پەشیمانییه، مەگەر کەسێک بە حەقى خۆى وەرى بگرێ و ئەو حەقى لەسەریه‌تى تێدا جێبەجێ بکا). واتە: دەبێ بابای کار بێ سپێراو:

یە کەم: شایسته بێ.

دووهم: کەمتەرخەمیی تێدا نەکات و حەقى خۆى پێدا.

ئەگەر ئەو دوو مەرجەى تێدا نەبەنە دی، ئەوا بەرپرسیارییه‌کەى دەبێتە مایەى شەرمەزاریى و پەشیمانیی.

بەلام لە کاتی‌کدا مەرووف لە خۆى رابینی کە توانا و شایسته‌یی ههیه و پالنه‌ریشی خزمه‌تى خه‌لك و پاداشتی خوا ﷻ بێ و، قه‌ناعه‌تیشی وابێ کە بە راکردنی لە ئەرکی بەرپرسیاریتی گوناها‌بار دەبێ، ئەوا لەو حاله‌ته‌دا نەك هەر قه‌ده‌غه و ناپه‌سند نیه، بگره‌ په‌سندیشه و جارى وا هه‌یه پێوستیش ده‌بێ، به‌لام به‌ مەرجێک به‌بێ هه‌له‌په‌کردن و سووربوون لەسەرى، بێ، چونکە:

٥- خوای زانا و شاره‌زا له‌سەر زمانى بنده‌کانى خوا (عِبَادُ الرَّحْمَنِ) کە به‌ کۆمه‌لیک سیفەت وه‌سفیان ده‌کا، ئینجا دواى ئەم دو‌عايه‌یان لێ

دەگیریتەو و دەفەر موی: ﴿... رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْ لَنَا لِمُقَرَّبَاتِنَا أُمَّامًا﴾ ﴿٧٦﴾ الفرقان. واتە: (... -بەندە کانی خوا دەلێن: - پەرورەدگارمان! لە هاوسەراڤانمان و لە وەجە کاڤان مایە بە چارو و ونیسان پێ بەدە، وە بۆ پارێزکارانمان گێرە بە پێشەوا).

٦- هەر وەها لەسەر زمانی یوسف ﷺ فەرموویەتی: ﴿... أَجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْهَا﴾ ﴿٥٥﴾ یوسف. واتە: (... لەسەر خەزینە و عەمبارە کانی زەویم دابنێ، چونکە من پارێزەری زانام)، بە زاراوەی ئەمڕۆ یانی: بکە وەزیری دارایی و ئابووری.

بۆیە پێویستە یان لانی کەم وا باشە، هەر کەسێک بە زەقیی هەڵپەکردن و سووربوون لەسەر بەرپر سیاریتی لێ بینرا، ئە گەر شایستەش بێ کاری بەرپر سیاریتی پێ نەسپێردرێ.

بەلام کەسانێک شایستە و لێهاتوو بن، پێویستە چاویان بۆ بگێرێ و داویان لێ بکری و کاریان پێ بسپێردرێ.

بنه‌مای نو‌یه‌م

پشت به خوا به‌ستن و له‌سه‌ر پێی خۆ وه‌ستان و،
پاراستنی سه‌ربه‌خۆیی له‌ هه‌موو روویکه‌وه.

ته‌نها پشت به خوا به‌ستن و له‌سه‌ر پێی خۆ وه‌ستان له‌ رووی ئابوورییه‌وه و، پاراستنی سه‌ربه‌خۆیی فیکری و سیاسیی خۆ و، رەدکردنه‌وه‌ی هه‌ر جو‌ره وابسته‌یه‌ك، چونكه‌ به‌پێ پشت به خوا به‌ستن (التَّوَكَّلُ عَلَى اللَّهِ) و له‌سه‌ر پێی خۆ وه‌ستان (الْإِعْتِمَادُ عَلَى الذَّاتِ) و سه‌ربه‌خۆیی (الْإِسْتِقْلَالُ)ی خۆ پاراستن، کۆمه‌لی ئیسلامیی ناتوانی و رێی نادری ئاماژه‌ شه‌ریعه‌یه‌کان بێتیه‌دی، وه‌ك:

۱- خوای په‌روه‌ردگار ﷻ فه‌رموویه‌تی: ﴿إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرْكُم مِّنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ (آل عمران. واته: {ئه‌گه‌ر خوا سه‌رتان بخا که‌س به‌سه‌رتاندا زال نابێ، وه‌ ئه‌گه‌ر نه‌و پشتتان به‌ربدات، له‌دوای وی کێ سه‌رتان ده‌خا؟ -واته: که‌س- وه‌ با ئیمانداران ته‌نها پشت به خوا به‌ستن).

۲- وه‌ خوای به‌رز و مه‌زن فه‌رموویه‌تی: ﴿وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ نَصْرَهُ وَبِالْمُؤْمِنِينَ﴾ (الأنفال. بی‌گومان دواندن (خُطَابُ) له‌گه‌ل پێغه‌مبه‌ره ﷺ ده‌فه‌رموی: {وه‌ ئه‌گه‌ر بیان‌ه‌وی فیلت لی بکه‌ن، ئه‌وا بی‌گومان خوا بۆ تو به‌سه، ئه‌و تو‌ی به‌هێر کردوه‌وه

به‌یارمه‌تی و سه‌رخستنی خۆی و به (ئیمانداران) یش، واته: به‌و ئیماندارانه‌ی که له خزمه‌ت‌دان و پشت‌ده‌گرن.

۳- وه خوای به‌دیه‌بهر ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِي حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنْ أَتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (٦٤) الأنفال. واته: (ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر! خوا بۆ تۆ به‌سه، وه بۆ ئه‌و برواداران‌ه‌ش که شوینت که‌وتوون).^۷

۴- وه فەرموویه‌تی: ﴿إِنَّا وَلِيُّكُمْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾ (٥٥) المائدة. واته: (بیگومان پشتیوانی ئیوه -یاخود سه‌رده‌رشتیار و دۆستی ئیوه- ته‌نیا خوا و پیغه‌مبه‌ری خوایه^۸، وه له‌دوای خوا و پیغه‌مبه‌ری خوا، دۆست و پشتیوانی ئیوه ئه‌وانه‌ن که بر‌وایان هی‌ناوه، ئه‌وانه‌ی نوێۆ به‌ریا ده‌که‌ن و زه‌کات ده‌ده‌ن و هه‌میشه رکوع ده‌به‌ن).

۵- وه ده‌رباره‌ی (هاوه‌لان)ی به‌رپێژ و دڵسۆزی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، دوای ئه‌وه‌ی پیشتر چهند سیفه‌تیکیان لێ هه‌ڵ‌ده‌دات له ئایه‌ته‌کانی کۆتایی سووره‌تی (الف‌ت‌ح)، ئینجا ئاوا وه‌سفیان ده‌کا: ﴿... مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُ فِي الْإِنْجِيلِ كَرَجٍ أَخْرَجَ شَطْرَهُ فَفَازَهُ، فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُقُومِهِ ...﴾ (٦٩) الف‌ت‌ح. واته: { ... ئه‌وه وه‌سفیان له (ته‌ه‌وات)‌دا، وه وه‌سفیان له (ئینجیل)‌دا وه‌ک دره‌ختیکه که لق و پۆپ ده‌رده‌کا به‌ملا و به‌ولادا -پیشی نه‌مامه دوایی لق و پۆپ ده‌رده‌کا ئه‌و لق و پۆپه- قه‌ده‌که‌ی به‌هێژ ده‌کات

۷- ئه‌و ئایه‌ته دوو واتای هه‌یه: واته پشتیوانی خوا ﷺ و ئه‌و برواداران‌ه‌ش که شوینت که‌وتوون بۆ تۆ به‌سه، یاخود پشتیوانی خوا ﷺ بۆ تۆ و ئه‌و برواداران‌ه‌ی شوینت که‌وتوون به‌سه، که زۆر له توێژه‌وه‌وانی قورئان مانای دووه‌میان بێ به‌هێژ‌تره.

۸- دیاره پشتیوان بوونی خوا ﷺ بۆ ئیمانداران و اتایه‌کی هه‌یه و، هی پیغه‌مبه‌ر ﷺ و اتایه‌کی دیکه‌ی هه‌یه.

و چر و پر دەبى و لەسەر ئەو قەدەى خۆى دەوەستى و بەرز ھەلدەچى
(...).

بەنەماى دەيەم

ئەرك سپاردن بە ئەندامان

تەنيا لەسەر بناغەى شاىستەيى و لىھاتوويى.

ئەرك و كار بە خەلك سپاردن لەسەر بناغەى شاىستەيى (الكفاءة) و
رەچاوكردنى ھىز و دەستپاكىي (القوة والأمانة) و پارىزگارىي و زانبارىي (الحفظ
والعلم) و خۆراگارىي و برۋاپتەويى (الصبر واليقين)، وە رەچاۋنەكردنى ھىچ
مەسەلەيەكى دىكەى وەك: خزمایەتى و ناۋچەگەریتى و ناسیاۋیتىي و
ھاۋمەشەربىي و ھاۋتەمەنىي و ... ھتە. وەك:

۱- خۋاى كاربەجى ﷺ لەسەر زمانى يەكك لە دوو كچەكانى ئەو پياۋە
بەتەمەنەى كە **موسا** ﷺ ئاژەلەكانى بۆ ئاۋدان، كە زۆر لە توپزەرەوان
گوتوۋيانە (شوعەيب) ﷺ - فەرموۋيەتى: ﴿... يَتَأَبَتِ أَسْتَجِرُّهُ إِنَّ خَيْرَ
مَنْ أَسْتَجَرَّتِ الْقَرْيَةُ الْآمِينُ ۝﴾ القصص. واتە: (... ئەى بابە! بە كرپى
بگرە، باشترىن كەسەك كە تۆ بە كرپى بگرى - بۆ شۋانىي - بە ھىزى
ئەمىندارە)، واتە: **موسا** ﷺ ئەو دوو سىفەتەى ھەردووك تپداۋون.

۲- ھەروەھا خۋاى پەرۋەردگار ﷺ لەسەر زمانى **يوسف** ﷺ بە پادشاى
مىسىرى فەرموۋە: ﴿... أَجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْمُ ۝﴾ يوسف. واتە: (... من لەسەر عەمبارەكانى زەوى دابىي، چونكە من پارىزەر
و زانام)، بە زاراۋەى ئەمپۇر واتە: بىكە بە **ۋەزىرى دارايى و ئابوۋرىي**.

۳- وه خوای زانا و توانا ﷺ له سیاقی چهند ئایه‌تیکدا که باسی گه‌لی به‌نی ئیسرائیل ده‌کا، فەرموویه‌تی: ﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ آيَةً يَهُودَ يَأْمُرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ﴾ (٢٤) السجدة. واته: (وه گیرابوومان به پێشه‌وا یانێک که به فەرمانی ئیمه رینمایێ خه‌لکیان ده‌کرد، له سۆنگه‌ی ئه‌وه‌وه که خۆیان راگرت و بروایه‌کی پته‌ویان به ئایه‌ته‌کانی ئیمه هه‌بوو).

۴- هه‌روه‌ها خوا ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا...﴾ (٥٨) النساء، واته: (بێگومان خوا فەرمانتان پێده‌کات که سپاردەکان بگه‌یه‌ننه خه‌لکی شایسته‌ی خۆیان ...).

۵- هه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ر دگار ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَحْزَنُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَحْزَنُوا أَمْنَتَكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (٢٧) الأنفال. واته: (ئه‌ی ئه‌وانه‌ی برواتان هه‌ناوه! ناپاکیه‌ی له‌گه‌ل خوا و پێغه‌مبه‌ری خوا مه‌که‌ن، وه ناپاکیه‌ی له‌ سپاردە‌کانتاندا مه‌که‌ن، له‌کاتیکدا که ده‌زانن —ناپاکیه‌ی کردن چهند خراپه‌—).

۶- پێغه‌مبه‌ری خواش ﷺ فەرموویه‌تی: (مَنْ اسْتَعْمَلَ عَامِلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّ مِنْهُمْ أَوْلَىٰ بِذَلِكَ مِنْهُ وَأَعْلَمُ بِكِتَابِ اللَّهِ وَسُنَّةِ نَبِيِّهِ ﷺ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَجَمِيعَ الْمُسْلِمِينَ) رواه الحاكم في المستدرک: ٧٠٢٣ وصححه، ورواه البيهقي في السنن الكبرى: ٢٠١٥١، عن ابن عباس. واته: (هه‌ر که‌سیک کاروباری مسوولمانان به که‌سیک بسپێڕێ، وه بشزانێ له‌نیواندا که‌سیکی له‌و شایسته‌تر هه‌یه بو‌ئهو کاره و زاناره به‌کتیبه‌ی خوا و سونه‌تی پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی، ئه‌وه‌ خیانه‌تی له‌ خوا و پێغه‌مبه‌ری خوا و هه‌موو برواداران کردووه‌).

۷- هه‌روه‌ها پیغه‌مه‌ر ﷺ فەرموویه‌تی: (إِذَا ضُيِّعَتِ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ، قَالَ: كَيْفَ إِصَاعَتُهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِذَا أُسْنِدَ الْأَمْرِ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ) رواه البخاري: ٦٤٩٦ عن أبي هريرة. واته: (هه‌ر کاتیک سپاره‌ زایه‌ بوو چاوه‌ڕێی قیامه‌تی بکه‌ — واته‌: قیامه‌تی ئەو کاره‌ و کۆتایی هاتنی — ، — ئەبو هوره‌یره‌ — خوا لێی رازی بێ — گوئی: ئەو پیغه‌مه‌ری خوا، زایه‌ بوونی سپاره‌ چۆنه‌؟ ئەویش فەرمووی: هه‌ر کات ئیش به‌ غه‌یری خه‌لکی شایسته‌ی خۆی سپێردرا، چاوه‌ڕێی کۆتایی هاتنی ئەو ئیشه‌ بکه‌).

چونکه‌ بوونه‌وه‌ر هه‌مووی (قیامه‌ت) یکی هه‌یه‌ و، هه‌ر شتیکیش له‌ خودی خۆیدا (قیامه‌ت) یکی هه‌یه‌، وه‌ک خوا ﷻ فەرموویه‌تی: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ. ثُمَّ أَنْتُمْ تَمُرُّونَ﴾ ﴿٢﴾ الْأَنْعَام. واته‌: (خوا ئەو که‌سه‌یه‌ که‌ ئێوه‌ی له‌ قور دروستکردوه‌ پاشان بۆ هه‌ر دروستکراویک له‌ دروستکراوه‌کانی کاتیکی داناوه‌ کۆتایی تیدا بێ، وه‌ بۆ بوونه‌وه‌ریش هه‌مووی کاتیک هه‌یه‌ که‌ به‌ تێکڕایی کۆتایی دی).

ئینجا دیاره‌ بناغه‌ و شیوازی دانانی به‌رپرسانیش له‌ هه‌موو حالاندا بریتیه‌ له‌ راویژ، چونکه‌ خوا ﷻ فەرموویه‌تی: ﴿... وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾ ﴿٢٨﴾ الشورى. واته‌: (... وه‌ کاروباریان له‌نیۆ خۆیاندا به‌ راویژه‌ ...)، هه‌روه‌ها فەرموویه‌تی: ﴿... وَشَاوَرَهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ ﴿١٥٩﴾ آل عمران. واته‌: (... وه‌ له‌ کاروبار به‌ڕێوه‌بردندا راویژیان پێ بکه‌ ...).

بنەماي يازدەيەم

پەيەرەوکردنى سىستەمى دامەزراوەكان و،

دابه‌شکردنى ئەرك و كارەكان بەگۆيرەي پىسپۆريى و كارامەيى.

كاروبار بەرپۆهەردن بەپىي سىستەمى دامەزراوەكان (نظام المؤسسات) و دابه‌شکردنى ئەرك و كارەكان بەسەر تاكەكاندا بەگۆيرەي لىهاتوويى و پىسپۆريى و شارەزايى و، دەستپۆهەرنەدانى ھىچ كەس و ئۆرگانىك لە كاروبارى ئەوى دىكە، مەگەر لەسەر بنچىنەي ھاوکاریى كردنى يەكدى، وەك:

١- **خوای بەرز و مەزن فەرموويەتى:** ﴿قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكْلِهِۦٓ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَىٰ سَبِيلًا﴾ (٨٤) **الإسراء.** واتە: (بلى: ھەر كەسە بەپىي سەروشتى خۆى -يان بەپىي خۆى- كاردەكات، پەرورەدگار تان زاناترە بەوہى كە رێى راسترى گرتوہ).

٢- **ھەرورەھا خوا ﷻ فەرموويەتى:** ﴿... وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ (٢) **المائدة.** واتە: (وہ ھاوکاری يەكدى بکەن لەسەر چاکەکاریى و پارێزکاریى، وە ھاوکاری

یه کدی مه‌که‌ن له‌سه‌ر گوناح و ده‌ستدریژی، وه پارێز له‌ خوا بکه‌ن، بیگومان خوا تۆله‌ی تونده‌).

۳- پیغه‌مبه‌ری خواش ﷺ فه‌رموو به‌تی: (أَرْحَمُ أُمَّتِي بِأُمَّتِي أَبُو بَكْرٍ، وَأَشَدُّهُمْ فِي دِينِ اللَّهِ عُمَرُ، وَأَصْدَقُهُمْ حَيَاءً عُثْمَانُ، وَأَقْضَاهُمْ عَلَيَّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَأَقْرَبُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ أَبِي بَنْ كَعْبٍ، وَأَعْلَمُهُمْ بِالْحَلَالِ وَالْحَرَامِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، وَأَفْرَضُهُمْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ أَمِينًا وَأَمِينُ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ) رواه ابن ماجه: ۱۵۴، وقال الألباني: صحيح. واته: (به به‌زه‌ییترینی ئۆمه‌تم به‌رانبه‌ر به‌ ئۆمه‌تم ئه‌بو به‌که‌ره، وه به‌هێزترینیان له‌ دینی خوادا عومه‌ره، وه به‌شه‌رمترینیان عوسمانه، وه شاره‌زاترینیان له‌ دادوه‌رییدا عه‌لی یه، وه که‌سیک که‌ له‌ هه‌مووان باشت‌ر قورئان ده‌خوێنی ئوبه‌ی کوری که‌عه‌، وه زانا‌ترینیان به‌ حه‌لال و حه‌رام مو‌عازی کوری جه‌به‌له، وه شاره‌زاترینیان له‌ میراتدا زه‌یدی کوری سایته، وه هه‌ر پیغه‌مبه‌ریک ئه‌مینه‌داریک یه‌یه و ئه‌مینه‌داری ئه‌م ئۆمه‌ته ئه‌بو عوبه‌یده‌ی کوری جه‌ریرا‌حه)، خوا له‌ هه‌موویان رازی یی.

۴- هه‌روه‌ها: (عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نُنْزِلَ النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ) آورده مسلم في مقدمة صحيحه. واته: (له عایشه وه -خوا لی رازی بی‌ت- ده‌گیرنه‌وه که‌ گو‌توویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا فه‌رمانی پیکردین که‌ خه‌لکی له‌ شوین و پله‌ی خۆیاندا دا‌بنیین).

بىنەماي دواز دەيەم

يېنىاكانەبوون لەو راستىيە كە : كۆمەئى ئىسلامىي كۆمەئىكە لە مسوئەلمانان و ،
ئامرازىكە بۇ خزمەتى ئىسلام و مسوئەلمانان و ، ھەق و راستىيە لەسەر
تاپۇنەكراوہ .

كۆمەئى ئىسلامىي خۆى بە كۆمەئىكە لە مسوئەلمانان و ھۆكار (وسيلة) ياك
بۇ خزمەتى ئىسلام و مسوئەلمانان دادەنى و ، خودى خۆى ئامانج نىە ، نە پىي وايە
مسوئەلمانانى تېدا كورت ھەلھاتوون و ، نە پىشى وايە ھەق و راستىيە لەسەر
تاپۇكراوہ ، چاكىي و خراپىشى پەيوەستە بە راددەى دىندارىي و پابەندىي بە
شەرىئەتى خواوہ ، يان لى لادانى ، وەك :

۱- خواى بەخشنە و بەزەيى ﷺ فەرموويەتى : ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى
اللّٰهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ (۳۲) فصلت . واتە : (وہ قسەى
كى لە قسەى كەسىك چاكترە كە بەرەو لاى خوا بانگەواز دەكات و
كردەوہى باش ئەنجام دەدات و دەئى : من لە مسوئەلمانانم) ؟

۲- هه‌روه‌ها خوا ی به‌رز و مه‌زن فه‌رموویه‌تی: ﴿وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى

الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (١٠٤) آل عمران. واته: (وه با له‌نیۆ ئیوه‌دا کۆمه‌لیک هه‌بن، -یاخود ئیوه کۆمه‌لیک بن-)، بانگه‌واز ده‌که‌ن بۆ لای چاکه و فه‌رمان به هه‌رچی شتی په‌سنده ده‌که‌ن و، رێگری له هه‌رچی شتی ناپه‌سنده ده‌که‌ن، هه‌ر ئه‌وانه‌ش سه‌رفرازن).

۳- هه‌روه‌ها خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿... وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا

عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ (٢) المائدة. واته: (...). وه هاوکاری یه‌کدی بکه‌ن له‌سه‌ر چاکه‌کاری و پارێزکاری، وه هاوکاری یه‌کدی مه‌که‌ن له‌سه‌ر گوناوه و ده‌ستدریژی، وه پارێز له خوا بکه‌ن، بێگومان خوا سزای تونده).

۴- هه‌روه‌ها خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ

بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾ (١١٠) آل عمران. واته: (ئیوه باشتین کۆمه‌لێ که ده‌ره‌یتراون و په‌یداکراون بۆ مروفایه‌تی، فه‌رمان به شته په‌سنده‌کان ده‌که‌ن و رێ له شته ناپه‌سنده‌کان ده‌گرن، وه ئیمان به خوا دینن...).

بنه‌مای سیزده‌یه‌م

کۆمه‌لی ئیسلامیی هاوکارییکردنی تیکرای مسوڵمانان
بو هیئانه‌دی ئاما نجه شهرعییه‌کان، به پیویست ده‌زان.

کۆمه‌لی ئیسلامیی له‌سه‌رخۆی به پیویست ده‌زانێ که ئهرکی برایه‌تی و
دۆستایه‌تی له‌گه‌ڵ تیکرای مسوڵمانان — به‌پێی توانا — جیه‌جی بکات و، بو
هیئانه‌دی ئاما نجه پیویست و په‌سنده‌کان هاوکاریان بکات، به‌هه‌موو
که‌سایه‌تی و مه‌شره‌ب و توێژ و کۆمه‌ل و ته‌وژمه‌کانیانه‌وه، مادام له‌سه‌ر
بناغه‌ی ئیمان و عه‌قیده و له‌بازنه‌ی ئیسلام دا له‌گه‌ڵی یه‌ك بگره‌وه.

وه هه‌ولیش ده‌دا هه‌م له‌ ئامۆژگاریی و پێشنیار و ره‌خنه‌کانیان به‌هره‌مه‌ند
بچ و، هه‌م به‌پێی تواناش رێروونیان بکات و، که‌مو کورپیه‌کانیان چاره‌سه‌ر
بکات، وه له‌سه‌ر بناغه‌ی خاله‌ هاوبه‌شه‌کان (النقاط المشتركة) هه‌ل‌سوکه‌وتیان
له‌گه‌ڵ ده‌کات و، مه‌گه‌ر له‌ که‌ش و هه‌وای دۆستانه‌ و وتووێژی هێمنانه‌ و
زانستیانه‌دا، نه‌گه‌رنا به‌هه‌یج جوړیک ورده‌ بابه‌ته‌ خیلافیه‌کانیان له‌گه‌ڵ
ناورووژێتی و، له‌کاتی مشتومر و تیکگیرانیشدا به‌ ره‌وشتی به‌رز و جوانی
مسوڵمانانه‌ و برایانه‌ و له‌سه‌ر بناغه‌ی ئه‌م فه‌رمایشته‌ی خوا ﷺ مامه‌له‌یان

له‌گه‌ل ده‌کات: ﴿ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ﴾ (٩٦) **المؤمنون**. واته: (به کام ره‌فتار و کرده‌وه که چاک‌زه، خراپه پال پێوه‌نی، ئێمه زان‌ترین به‌وه‌ی که نه‌وان باسی ده‌که‌ن). به‌وه مامه‌له‌یان له‌گه‌ل‌دا ده‌کات، چونکه بێگومان نه‌و شیوازه که له‌گه‌ل خه‌لکی **نامسولمان** دا پێویست یان په‌سند بێ، دیاره له‌گه‌ل **مسولمانان** پێویست‌تر و په‌سند‌تره، چونکه:

١- **خوای کاربه‌جی** ﷺ **فرموویه‌تی:** ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ...﴾ (٧١) **التوبة**. واته: (وه **برواداران**ی پیاو و **برواداران**ی ئافره‌ت هه‌ندیکیان پشت و په‌نا و مشور‌خۆری هه‌ندیکیان (...)).

٢- هه‌روه‌ها **خوای به‌رز و مه‌زن فرموویه‌تی:** ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ...﴾ (١٠) **الحجرات**. واته: (به‌راستی **برواداران** برای یه‌ک‌دین، یان خوشک و برای یه‌ک‌دین، یان خوشکی یه‌ک‌دین (...)).^٩

٣- وه **خوای په‌روه‌ردگار** ﷺ **فرموویه‌تی:** ﴿وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ...﴾ (٥٣) **الإسراء**. واته: (وه به‌بهنده‌کانه‌م بلی: کام قسه‌ی چاکه نه‌وه بلی، چونکه **شه‌تanan** نیوانیان تێک‌ده‌دات (...)).

ئینجا له‌وباره‌شه‌وه **پێغه‌مبه‌ر** ﷺ **فرمایشتی** زۆرن، ئه‌مه‌ش چه‌ند **فرمایشتیک** له‌وباره‌وه:

٤- (عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ ﷻ: الْمُتَحَابُّونَ فِي جَلَالِي لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ يَغِطُّهُمْ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ) **رواه الترمذي: ٢٣٩٠، وقال: حسن صحيح**. واته: (موعا‌زی کو‌ری جه‌به‌ل -

٩- چونکه وشه‌ی (اخوة) هه‌ردوو ره‌گه‌زی نیر و مێ ده‌گرێته‌وه، وه‌ک **خوا** ﷺ **فرموویه‌تی:** ﴿... وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً...﴾ (١٧٦) **النساء**، واته: (... ئه‌گه‌ر میرا‌گره‌کان -اخوة- بوون، **پیاوان و ئافره‌تان** (...)).

په‌زای خوای لی بی- ده‌لی: گویم له پیغمبه‌ری خوا بوو ﷺ ده‌یفه‌رموو: خوای به‌رز و مه‌زن فه‌رموویه‌تی: ئه‌وانه‌ی له‌به‌ر شکۆمه‌ندی من یه‌کتریان خوشده‌وئ، چه‌ند دوانگه‌یه‌کی نوورینان هه‌ن -له‌ قیامه‌دا- که پیغمبه‌ران و شه‌هیدان خۆزگه‌یان پێ ده‌خوازن، واته: به‌نیسه‌ت نه‌و کرده‌وه‌یانه‌وه.

۵- هه‌روه‌ها پیغمبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموئ: {الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا}، وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ} رواه البخاري: ۲۴۴۶ واللفظ له، ومسلم: ۲۵۸۵، عن أبي موسى الأشعري. واته: {(بروادار بۆ بروادار وه‌ک دیوار وایه، هه‌ندیکی هه‌ندیکی مه‌حه‌کم ده‌کات)، وه‌ په‌نجه‌کانی خسته‌نیویه‌ک}.

۶- وه‌ پیغمبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رموئ: {مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى} رواه البخاري: ۶۰۱۱، ومسلم: ۲۵۸۶ واللفظ له، عن النعمان بن بشير ﷺ. واته: (وینه‌ی برواداران له‌ یه‌کدی خوشویستنیان و به‌زه‌یی به‌یه‌کداهاته‌وه‌یان و سۆز و په‌رۆشییان بۆ یه‌کدی‌دا، وه‌ک جه‌سته‌یه‌ک وان، که ئه‌گه‌ر ئه‌ندامیکی ناساغ بوو، هه‌موو جه‌سته‌ به‌ شه‌وه‌نخوونی و تا لیه‌اتن به‌شداریی ده‌کات).

بنه‌مای چواردیه‌م

خۆبژارکردنی ئەندامان له خووه خراپ و په‌سته‌کان و،
خۆرازانده‌وه‌یان به ئاکار و ره‌وشته جوان و په‌سنده‌کان.

خۆبژارکردنی یه‌ك یه‌كی ئەندامانی کۆمه‌ل له خوو و خه‌ده په‌سته‌کان (الردائل) و خۆرازانده‌وه‌یان به خه‌سه‌له‌ته به‌رز و په‌سنده‌کان (الفضائل) و، هه‌لسوکه‌وت کردنیان له گه‌ل تیکرای خه‌لکیدا به‌پێی ئەده‌ب و ره‌وشته به‌رز و جوانه‌کانی ئیسلام و، خۆپاراستن له هه‌رجۆره ئەزیه‌تدان و زیان گه‌یاندنێک به خه‌لکی به‌ دل و زمان و ئەندامه‌کانی دیکه و، کۆشش کردن بۆ سوود پێگه‌یاندنیان به دل و زمان و ده‌ست و مال و سامان، وه‌ک:

۱- خوای به‌خه‌شر ﷺ له‌وباره‌وه فەرموویه‌تی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ ﴿١٦﴾ **الاعلی**.
واته: (به‌پراستی سه‌رفرازه که‌سیک که خۆی ته‌زکیه کردووه)، واته: خۆی پاک و چاک کردووه.

۲- هه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿أَمِنَ بَعَثُ آتَمَّا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَى إِنَّمَا يَنْذَرُكُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾ ﴿١٧﴾ **الَّذِينَ يُوقُونَ بَعْدَ اللَّهِ وَلَا يَنْفُضُونَ أَلَمِثْقَ** ﴿٢٠﴾ **وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ**

الْحِسَابِ ﴿٦٦﴾ وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَدْرُسُونَ بِالْحَسَنَةِ أُولَٰئِكَ لَمْ تُغْنِ الدَّارُ ﴿٦٧﴾ الرَّعْد. واته: (ئایا که‌سیک که ده‌زانێ ئه‌وه‌ی له‌ په‌روه‌ردگارت‌ه‌وه‌ بۆ تۆ دابه‌زی‌تراوه‌ حه‌قه، وه‌ك ئه‌و که‌سه‌ وایه‌ که‌ کۆی‌ره‌؟ بی‌گومان ته‌نیا خاوه‌ن عه‌قلان بیر‌ده‌که‌نه‌وه‌ و په‌ند وهر‌ده‌گرن، ئه‌وانه‌ی که‌ په‌یمانی خوا به‌جێ دێنن و په‌یمانی پته‌و ناشکێن، وه‌ ئه‌وانه‌ی که‌ ئه‌وه‌ی خوا فه‌رمانی پێی کردووه‌ بگه‌یه‌ندری له‌ په‌یوه‌ندییه‌کان ده‌یگه‌یه‌نن، وه‌ له‌ په‌روه‌ردگاریان ده‌ترسن و له‌ لی‌پرسینه‌وه‌ی خراب ده‌ترسن، وه‌ ئه‌وانه‌ی که‌ له‌به‌ر ره‌زامه‌ندیی په‌روه‌ردگاریان خۆرا‌ده‌گرن و نوێژ به‌ری‌اده‌که‌ن و له‌وه‌ی که‌ پێماندا‌ون به‌ په‌نهانی و به‌ ئاشکرا ده‌به‌خشن، وه‌ به‌ هه‌ل‌وێست و قسه‌ی چاک ه‌ی خراب پال پێوه‌ده‌ن، ئا ئه‌وانه‌ سه‌ره‌نجامی مه‌نزله‌کای دوا‌پۆژیان بۆ هه‌یه‌).

۳- هه‌روه‌ها خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾ ﴿٣٣﴾ الأعراف. واته: (ئه‌وه‌ی که‌ ئاسانه‌ وهری‌گه‌ره‌ و فه‌رمان به‌ چاکه‌ بکه‌ و پشت له‌ نه‌فامان بکه‌)، واته: پشت‌گۆییان بجه‌.

۴- پێغه‌مبه‌رش ﷺ فه‌رموویه‌تی: (الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَاجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ) رواه البخاري: ۱۰ واللفظ له، ومسلم: ۴۱، عن عبدالله بن عمرو بن العاص. واته: (مسو‌لمان که‌سیکه‌ که‌ مسو‌لمانان له‌ زمان و ده‌ستی سه‌لامه‌ت و پارێزرا‌و بن، وه‌ گۆچکه‌ر که‌سیکه‌ واز له‌ شتی‌ک بێ‌ی که‌ خوا قه‌ده‌غه‌ی کردووه‌).

۵- هه‌روه‌ها پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ) رواه البخاري: ۱۳، ومسلم: ۴۵، عن أنس بن مالك. واته: (یه‌کی‌ک له‌ ئێ‌وه‌ ئی‌مان نا‌هێ‌تی، تا‌کو ئه‌وه‌ی بۆ خۆی پێ‌ی خۆشه‌، بۆ برایه‌ که‌شی پێ‌ی خۆش نه‌بێ‌).

بىنەماي پازدەيەم

خىزمەت كىردى خەلك ۋە ھەۋلەدان بۇ بەختە ۋەركىردىيان،

بەشىكە لە خواپەرسىتى.

كۆمەلى ئىسلامىي پېشكە شىكرىدى ھەر جۆرە خىزمەتگوزارىيەك بە خەلك ۋە كۆمەلگا لە ھەمىو بىۋارەكانى: فەرھەنگىي ۋە كۆمەلەيەتى ۋە ئابۋورىي ۋە سىياسىي ۋە ... ھتەدا، بە فەرمانبەرىي خوا (طاعة الله) دادەنى، لەو بىۋارەدا بە جۆرىك قولى خىزمەتگوزارىي ھەلدەمالى، كە ھىچ كەس ۋە لايەنىك نەتوانى موزايەدەي خەلك دۆستىي ۋە نىشتىمانبەروەرىي ۋە خىزمەتگوزارىي بەسەردا بىكا، چۈنكە:

۱- خىۋاي بە بەزەي ۋە بەخىشەر ﷺ فەرموۋىەتى: ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا

إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ (۳۲) ﴿فصلت. واتە: (ۋە) قىسەي كى چاكتە لە ھى كەسىك كە خەلك بۇ لاي خوا بانگ بىكات ۋە كىردەۋەي چاك ئەنجام بىدا ۋە بلى: من لە مەسۇلمانانە).

۲- ۋە خوا ﷺ فەرموۋىەتى: ﴿... وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا...﴾ (۸۳) ﴿البقرة. واتە:

(... ۋە قىسەي باش لەگەل خەلكى بىكەن ...).

۳- دیسان خوا ﷺ فرمویه‌تی: ﴿وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِكُمُ إِلَى الْهَلَكَةِ وَأَخْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ (البقرة. واته: (وه له ریی خوا‌دا به‌خشن و به‌ده‌ستی خۆتان خۆ مه‌فه‌وتین و چاکه‌کارین، بیگومان خوا چاکه‌کارانی خۆشده‌وی).

۴- وه خوای به‌رز و مه‌زن فرمویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (الحج. واته: (ئه‌ی ئه‌وانه‌ی پرواتان هیناوه! رکوع به‌دن و گر‌نووش به‌دن - بو خوا-، وه په‌روه‌ردگارتان به‌رست و چاکه‌بکه‌ن به‌لکو سه‌رفراز بن).

۵- هه‌روه‌ها خوای به‌دییه‌نەر ﷺ فرمویه‌تی: ﴿لَا يَتَهَكَّرُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَبِّلُواكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ تَخْرُجُوا مِنْ دِينِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ (المتحنة. واته: (خوا لی‌تان قه‌ده‌غه‌ناکات که چاکه‌بکه‌ن و به‌خشن به‌که‌سانیک که له‌سه‌ر دین له‌گه‌لتان ناجه‌نگن و، له‌نیشتمانتان و له‌مال و حالتان وه‌ده‌رتان ناین، بیگومان خوا به‌خشه‌رانی خۆشده‌وی).

۶- پی‌تعه‌به‌ری خواش ﷺ له‌و باره‌وه‌ده‌فرموی: (خَيْرُ النَّاسِ مَنْ طَالَ عُمُرُهُ، وَحَسَنَ عَمَلُهُ) رواه الترمذي: ۲۳۳۰ وقال: حسن صحيح، والحاكم: ۱۲۵۶ وقال: صحيح على شرطهما وأقره الذهبي، وأحمد: ۲۰۵۲۳ وقال الهيثمي: إسناده جيد. واته: (باشترین که‌س نه‌وه‌یه که ته‌مه‌نی درێژ بی و کرده‌وه‌ی باش بی).

۷- هه‌روه‌ها پی‌تعه‌به‌ری خوا ﷺ فرمویه‌تی: (الْمُؤْمِنُ يَأْلَفُ وَيُؤْلَفُ، وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يَأْلَفُ وَلَا يُؤْلَفُ، وَخَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ) رواه الطبراني في المعجم الأوسط: ۵۷۸۷، والدارقطني عن جابر بن عبد الله، وقال الألباني في السلسلة الصحيحة: حسن صحيح. واته: (ئیماندار خه‌لکی هۆگری

خۆى دەكات و ھۆگرى خەلكىش دەبى، ۋە خىر لەو كەسەدا نىە كە نە
بتوانى خەلكى ھۆگرى خۆى بكات و نە بۆ خۆى ھۆگرى خەلكى بى، ۋە
باشىزىنى خەلكى سوودبەخشىزىنيانە بۆ خەلكى).

ۋە ئەبو حامىدى غەزالى گوتتويەتى: (إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا، أَكْثَرَ حَوَائِجِ
الْخَلْقِ إِلَيْهِ)'. ۋاتە: (ئەگەر خوا بەندەيەكى خۆشويست، ۋادەكات خەلك زۆر
ئىشيان تىيى بىكەوى)، تاكو ئىشيان بۆ جىيەجى بكات و، خىرى بگاتى.

۱۰ - المقصد الأسنى في شرح أسماء الله الحسنى لأبي حامد الغزالي، دراسة وتحقيق: محمد عثمان

الخُشت، الناشر: مكتبة الفرقان - القاهرة ص ۸۰.

بڼه ماي سازده يه م

نه نجامداني نه رکي: بانگه واز و، فرمان به چاکه و ريگري له خراپه و،
پاکسازي و چاکسازي کردن له کومه نگادا.

کومه لي ئيسلامي بانگه واز بو ئسلام و هه موو شتيکی چاک و سوو دبه خش
و فرمان به چاکه و ريگرتن له خراپه (الدعوة إلى الإسلام والخير والأمر
بالمعروف والنهي عن المنكر) به ندرک و کاری هدره گرنگ و سهره کي خوی
ده زاني، چ له نيو خوی و چ له گهل دهوروبه ريدا.

ههروه ها کارده کات بو گورين و پاکسازي و چاکسازي کومه لگا له
هه موو بواره کاندا، هه تا به ته و او يی دپته سهر ريياز و ژير سايه ی شهريعت،
چونکه:

۱- خواي تاك و پاك ﷺ فرموويه تي: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ

الْحَسَنَةِ وَحَذِّرْ لَهُمُ بِاللَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ

وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٥﴾ النحل. واته: (بانگه واز بکه بو ريياز

پهروه ردگارت به حیکمت و ناموژگاري باش و به چاکرتين شيواز
و توويژيان له گهلدا بکه، بيگومان پهروه ردگارت زاناره به وهی که له
ريياز وی لايداره و، زانانريشه به وانهی که ريی راستيان گرتوه).

۲- هه‌روه‌ها **خوای** ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (١٠٤) **آل عمران**. واته‌: (با له‌نیۆ ئیوه‌دا کۆمه‌لیک هه‌بن بانگه‌واز بکه‌ن بۆ چاکه‌^١ و، فەرمان بکه‌ن به‌ هه‌موو شتیکی په‌سند و، رێگری بکه‌ن له‌ هه‌موو شتیکی ناپه‌سند، وه‌ هه‌ر ئه‌وانه‌ش سه‌رفرازن).

۳- هه‌روه‌ها **خوای** په‌روه‌ردگار ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (١٨) **الباقیة**. واته‌: (پاشان تۆمان له‌سه‌ر به‌رنامه‌یه‌ك دانا له‌ ئایینی **خۆمان**، جا شوینی بکه‌وه‌ و، به‌ شوین ئاره‌زووی ئه‌وانه‌ مه‌که‌وه‌ که‌ نازان).

۴- وه‌ هه‌روه‌ها **خوای** به‌رز و مه‌زن فەرموویه‌تی: ﴿... فَأَحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ هُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شُرْعَةً وَمِنْهَا جَا...﴾ (٤٨) **المائدة**. واته‌: (... ده‌جا هوکیان له‌نیواندا بکه‌ به‌وه‌ که‌ **خوای** ئاردوویه‌ته‌ خواری، وه‌ به‌دوای ئاره‌زووه‌کانیان مه‌که‌وه‌ و لاهمه‌ده‌ له‌و حه‌قه‌ی بۆت هاتوه‌، بۆ هه‌ر کامیکتان —بۆ هه‌ر کام له‌ ئۆمه‌تان— به‌رنامه‌ و شیواز و رێبازیکی تایبه‌تییمان داناوه‌).

١١- وشه‌ی (خیر) لێره‌دا مه‌به‌ست بێی ته‌نیا ئیسلام نیه‌، هه‌رچه‌نده‌ بێگومان ئیسلام به‌شێره‌یه‌کی راسته‌وخۆیان نایسته‌وخۆ سه‌رچاوه‌ی هه‌موو چاکه‌ و خێر و خۆشیه‌که‌، به‌لام چه‌مکی وشه‌ی (خیر) لێره‌دا فراوان و گشتگیره‌ و هه‌موو شتیکی باش و به‌سوود ده‌گرێته‌وه‌، چ سه‌رچاوه‌که‌ی ئیسلام بێ—مه‌به‌ست بێی "قورئان و سونه‌ت"ه‌— وه‌ چ غه‌یری ئیسلام بێ، وه‌ك: عه‌قل و زانست و ئه‌زموونی به‌شه‌ر له‌ هه‌موو بواره‌کاندا.

بنه‌مای هه‌قده‌یه‌م

به‌کاره‌ینانی هیز بۆ به‌رگریکردن له‌ دین و ژینی کۆمه‌لگا،

له‌ کات و شوینی خۆیدا و، به‌ مه‌رجه‌ شه‌رعییه‌کانه‌وه‌.

کۆمه‌لی ئیسلامیی هه‌بوونی هیز و هۆکاره‌کانی له‌ کاتی گونجاو و پێویستدا، به‌ مافی شه‌ریعی و بگه‌ به‌ ئهرکی سه‌رشانی ده‌زانی و، له‌پێناو پارێزگاریی لێکردنی پیرۆزییه‌کان (مقدسات)ی ئیسلام و حورمه‌ته‌کان (حرمت)ی مسوڵمانان و خاك و نیشتمان‌دا به‌کاریدینی، به‌پێی بنچینه‌ شه‌رعییه‌کان و، ره‌چاوکردنی هاوسه‌نگیی له‌نیوان به‌رژه‌وه‌ندیی و خراپه‌ (المصلحة والمفسدة)دا، چونکه‌:

۱- خوای زال و کاربه‌جی ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَءَلَّحِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ...﴾ (الأنفال، ۱۶). واته‌: (وه‌ بۆیان —بۆ کافران و بۆ دوژمنانتان— ئاماده‌ بکه‌ن ئه‌وه‌ی له‌ تواناتاندا هه‌یه‌ له‌ هیز و ولاخی به‌سه‌راوه‌، دوژمنی خوا و دوژمنی خۆتانی پێی بژستین، وه‌ که‌سانیکیش جگه‌ له‌ دوژمنه‌ به‌رچاوه‌کان که‌ ئیوه‌ نایانزانن، به‌لام خوا ده‌یانزانێ ...). واته‌: با هیزتان هه‌بێ تاكو دوژمنانی په‌نه‌ان و ئاشکرا لیتان بژسن و ته‌ماعتان تی نه‌که‌ن.

۲- وه خوای بهرز و مه‌زن فەرموویه‌تی: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْصَرُونَ ۝۳۹﴾

وَحَزْرًا سَيَتَفَرِّقُهُمْ مِثْلَهَا ۚ قَمَنَ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

﴿۴۰﴾ الشوری. خوا ﷺ له سیاقیکدا که باسی سیفه‌تی ئیمانداران ده‌کات ده‌فەرموی: (وه ئه‌وانه‌ی کاتییک ده‌ستدریژیان کرایه‌ سەر تۆله‌ ده‌ستینه‌وه، وه سزای هەر خراپه‌یه‌ک خراپه‌یه‌کی وه‌ک خۆیه‌تی، که‌سیکیش لی‌پۆردن بکات و چاکسازی بکات پاداشتی له‌سەر خوایه، بی‌گومان خوا سته‌مکارانی خوشناوی).

۳- هه‌روه‌ها خوای کاربه‌جی ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿... فَمَنْ أَعَدَّكَ عَلَيْهِمْ فَأَعْدُوا

عَلَيْهِ مِثْلَ مَا أَعَدَّكَ عَلَيْهِمْ وَأَتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ۝۱۱۴﴾ البقرة. واته: (... هەر که‌سیک ده‌ستدریژی کرده‌ سەرتان، وه‌ک ده‌ستدریژی کرانه‌ سەرتان له‌لایه‌ن ویده‌وه، ئاوا ده‌ستدریژی بکه‌نده‌وه سەر و به‌ریه‌رچی بده‌نده‌وه، وه‌ پارێز له‌ خوا بکه‌ن، وه‌ بزانی خوا له‌ گه‌ل پارێزکاران دایه‌).

۴- پیغه‌مبه‌ری خواش ﷺ له‌وباره‌وه‌ فەرمایشتی زۆرن، بۆ وێه فەرموویه‌تی:

(لَا تَرَال طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي قَائِمَةٌ بِأَمْرِ اللَّهِ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَدَلَهُمْ أَوْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ ظَاهِرُونَ عَلَى النَّاسِ) رواه البخاري: ۳۶۴۱ ومسلم:

۱۰۳۷ واللفظ له. واته: (به‌رده‌وام کومه‌لیک له‌ ئۆمه‌تی من —ده‌سته‌یه‌کی که‌م له‌ کومه‌لی^{۱۲} فراوانی من— فەرمانی خوا جییه‌جی ده‌که‌ن، نه‌ ئه‌وانه‌ی پشتیان به‌رده‌وه‌ن زیانیان پێده‌گه‌یه‌دن و، نه‌ ئه‌وانه‌ش که‌ دژایه‌تییان ده‌که‌ن، هه‌تا فەرمانی خوا دێ—هه‌تا دنیا کۆتایی دێ—، له‌و کاته‌شدا ئه‌وان به‌سەر خه‌لکه‌وه‌ بالا‌ده‌ستن).

۵- هه‌روه‌ما پیغه‌مه‌ر ﷺ فەرموویدی: (لَنْ يَبْرَحَ هَذَا الدِّينُ قَائِمًا، يُقَاتِلُ عَلَيْهِ عَصَابَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ) رواه مسلم: ۱۹۲۲. واته: (ئه‌م ئایینه به‌رده‌وام به‌ راوه‌ستاوی ده‌می‌تیه‌وه، کۆمه‌لیک له‌ مسوولمانان له‌ پیناویدا ده‌جنگن، هه‌تا‌کو قیامه‌ت دی).

بنه‌مای هه‌ژده‌یه‌م

جه‌خت‌کردنه‌وه له‌سه‌ر هیئانه‌دی ئاما‌جه‌ شهرعییه‌ بالایه‌کان و،
خو‌پاراستن له‌ سه‌رگه‌رمبوون به‌ مه‌سه‌له‌ لاوه‌کییه‌کانه‌وه.

کۆمه‌لی ئیسلامیی له‌م قوناغه‌دا جه‌خت له‌سه‌ر هیئانه‌دی ئاما‌جه‌ شهرعییه‌ بالایه‌کان (تحقیق الأهداف الشرعية العليا) ده‌کاته‌وه و، خو‌ی له‌ گه‌رو‌گرفته‌ گچکه‌ و لاوه‌کییه‌کان ده‌پاریژی و، زیاتر سه‌رگه‌رمی په‌روه‌رده‌کردنی بنکه‌یه‌کی ئیسلامیی پته‌و و دامه‌زراو و، به‌رچاو روونکردنه‌وه‌ی خه‌لک و کۆمه‌لگا ده‌بی به‌ راستیه‌کانی ئیسلام و، ئاماده‌کاری و زه‌مینه‌سازی بۆ هیئانه‌کایه‌ی کۆمه‌لگا و قه‌واره‌ی ئیسلامیی.

شایانی باسیشه‌ که‌ فەرمانه‌وایه‌تی خو‌ای به‌رز (حاکمیه‌ الله تعالی) که‌ به‌شیکه‌ له‌ په‌روه‌ردگاریتی و په‌رس‌تراویتی خوا (ربوبیه‌ الله وألوهیته) ﷺ ته‌نیا کاتی‌ک وه‌ک پ‌یویست له‌ ژیان و گوزه‌رانی کۆمه‌لگادا به‌رجه‌سته‌ ده‌بی، که‌ به‌رنامه‌ (شریعه‌) ه‌که‌ی له‌ هه‌موو بوار و لایه‌نه‌کانی ژیاناندا پیاده‌بکه‌ن، وه‌ک:

۱- خو‌ای زانای پ‌نه‌هان و ئاشکرا ﷺ فەرموویدی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَمَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ

الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٦﴾ النحل. واته: (وه به‌راستی له هه‌موو کۆمه‌لگایه‌ کدا ره‌وانه‌ کراوێکمان ناردوه، پێمان گوتووه پێمان بلێ که: ته‌نیا خوا به‌درستن و خۆتان له تاغووت دووربگرن، جا هه‌یانبووه خوا ﷻ ریتماپی کردووه و هه‌شیانبوووه گومراپی به‌سه‌ردا چه‌سپیوه، به‌ زه‌ویدا برۆن و سه‌رنج بده‌ن سه‌ره‌نجامی به‌ درۆ دانه‌ران چۆن بووه)، واته: نه‌وانه‌ی پێغه‌مبه‌رانی خوا علیهم‌الصلاة والسلامیان به‌ درۆ داناوه.

۲- هه‌روه‌ها خوا ﷻ فه‌رموویه‌تی: ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمَرْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٦﴾ البقرة. واته: (تۆبزی کردن له ئایین دا نیه، ریی راست له ریی چه‌وت، -یاخود سه‌ر راستیی و سه‌رگه‌ردانیی-، لی‌کجایابوونه‌ته‌وه، جا هه‌ر که‌سی‌ک کوفر به‌ تاغووت بکات و ئیمان به‌ خوا بیتی، نه‌وه ده‌ستی به‌ قولفه‌ی هه‌ره‌ پته‌و و قایمه‌وه گرتووه، که پچه‌رانی بۆ نیه، وه خوا بیسه‌ری زانایه‌).

۳- هه‌روه‌ها خوا ﷻ فه‌رموویه‌تی: ﴿...إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠﴾ يوسف. یوسف. له‌سه‌ر زمانێ یوسف علی‌ه‌س‌لوات ده‌فه‌رموئ: (... بی‌گومان حوکم -به‌رنامه‌دانان- ته‌نیا هه‌ی خوایه، فه‌رمانی کردووه که جگه‌ له‌و نه‌به‌درستن، -یانئ: ته‌نیا نه‌و به‌درستن- ئا نه‌وه‌یه ئایین و به‌رنامه‌ی رێک و راست، به‌لام زۆربه‌ی خه‌لکی نازان).

۴- وه هه‌روه‌ها خوا ﷻ فه‌رموویه‌تی: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُتْنُ يَنَّهُمْ وَلَئِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١﴾ الشورى. واته: (یان ئایا چه‌ند

ھاۋىيەشەكەيان ھەن كە لە ئايىن بەرنامەيەكەيان بۆ دادەنەن، -يان چەندە ياسايەكەيان بۆ دادەنەن-، كە خوا مۆلەتەي پەنەداۋە، ۋە ئەگەر ئەۋە نەبۋايە كە خوا بىرەيەيەكەيەكەنەۋەي دۋاخستۋە بۆ دۋارۋۆ، ئەۋە لەسەر ئەۋ ھەلۋىستە دادۋەريەن لە نىۋاندا دەكرا، ۋە بىگومان سەمەكاران ئازارىكى بە ئىشيان ھەيە -لە دۋارۋۆدا-.

بەنەماي نۆزدەيەم

مەيدانى كارۋچالاكى ئىستاي كۆمەل كوردستان و عىراقە، بەلام ھاۋكارىكردنى مەسۇلمانان بە پىي تۋانا لە ھەر جىيەكەن، بە پىيۋىست دەزانى.

ھەرچەندە مەيدانى كارۋچالاكى ئىستاي كۆمەللى ئىسلامىي، (ھەرىمى كوردستان) بەتاييەتەي و (عىراق) بەگشتى، بەلام لەسەر بناغەي برايەتەي و دۆستايەتەي ئىمانىي و يەك ئۆمەت بوۋنى مەسۇلمانان لە سەرتاسەرى دنيادا، خۆي لە بەرانبەر گەلانى مەسۇلمان بەگشتى و كۆمەل و جەمۋۆلە ئىسلامىيەكانىندا بەتاييەت، بە بەرپەرسىار دەزانى و، پەشتەگرتن و ھاۋكارىي كەردنەن بەگۈيرەي تۋانا بە پىيۋىست دەزانى و، ديارە ئەۋىش لە بەرانبەردا ھەمان مافى لەسەر ئەۋان ھەيە.

ۋە بىگومان خۆ كوشمەلەكەردن (التقوع) لە جوغزى سەنۋورە دەستكەردەكانى ۋەلاتانى ئىسلامىيەدا و، گۈي نەدان بەكەشە و گەرت و ئىش و ژانەكانى مەسۇلمانان، ھەلە و كەمتەرخەمىيەكى گەۋرەيە، بەتاييەت لەم چاخ و رۆژگارەدا كە دۋژمن و ناخەزەنيان يەكەدەست و يەكەدەنگەن لە بەرانبەرياندا، ۋەك:

۱- خوای به‌رز و مه‌زن فه‌رموویه‌تی: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ...﴾ (١٠) **الحجرات**.
واته: (بیگومان بر واداران بران، وه خوشک و بران، وه ئافره‌تانیان خوشکن (...)).

۲- وه خوای به‌دیه‌یه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ﴾ (١٢) **الأنبياء**. واته: (ئا ئه‌مه ئۆمه‌تی ئیویه‌یه‌ک ئۆمه‌ته، وه من په‌روه‌ردگار تانم، ته‌نیا من بیه‌رستن).

۳- هه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا...﴾ (١٣) **آل عمران**. واته: (تیکرا توند ده‌ست به‌ رێسمانی خوا بگرن و په‌رته‌وازه‌ مه‌بن ...).

۴- وه پیغه‌مه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: (مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى) **رواه البخاري: ٦٠١١، ومسلم: ٢٥٨٦ واللفظ له، عن النعمان بن بشير** ﷺ. واته: (وتیه‌ی بر واداران له‌یه‌کدی خوشویستن و به‌زه‌یی به‌یه‌کده‌اته‌وه و هاوسۆز بوونیان له‌گه‌ل یه‌کدی دا، وه‌ک جه‌سته‌یه‌ک وایه که ئه‌گه‌ر ئه‌ندامێکی نه‌ساغ بوو، هه‌موو جه‌سته به‌شداریی ده‌کات به‌ شه‌ونخوونی و تا لیّه‌اتن).

۵- هه‌روه‌ها پیغه‌مه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: (الْمُسْلِمُونَ يَدُّ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ) **رواه ابن ماجه: ٢٦٨٤ واللفظ له، وأحمد: ٦٧٩٧، وقال الألباني وشعيب الأرنؤوط: صحيح لغيره**. واته: (مسولمانان یه‌ک ده‌ستن له‌ به‌رانبه‌ر غه‌یری خۆیاندا).

بنه‌مای بیسته‌م

کۆمه‌ڵی ئیسلامیی پاراستن و کاملکردنی قه‌واره‌ی سیاسیی هه‌ریمی کوردستان و تێیدا پیاوه‌کردنی شه‌ریعه‌ت، به‌ ئه‌رکی سه‌رشانی ده‌زانی.

له‌ سۆنگه‌ی ئه‌وه‌وه‌ که مافی ره‌وای هه‌ر گه‌ل (شَعْبٌ) یکه‌ له‌ نیشتمانی خۆیدا ئازاد بێ و له‌ژێر رکێفی هیچ گه‌لێکی دیکه‌دا نه‌بێ، وه‌ له‌به‌رئه‌وه‌ی که به‌بێ خاکی ئازاد و گه‌ل و کۆمه‌ڵگایه‌کی سه‌ربه‌ست و زرگار، ناگونجی ئایینی خوا ﷺ به‌ریابکرێ و شه‌ریعه‌ته‌که‌ی پیاوه‌بکرێ، بۆیه‌ کۆمه‌ڵی ئیسلامیی هه‌م پارێزگاریی لێکردنی ئه‌م قه‌واره‌ و واقیعه‌ سیاسیه‌ی هه‌ریمی کوردستان و، هه‌م کاملکردنی و نه‌هێشتنی که‌موکووریه‌کانی و گوێزینی بۆ قه‌واره‌یه‌کی سیاسیی تۆکمه‌ و ته‌واو له‌سه‌ر بناغه‌ی شه‌ریعه‌ت، به‌ ئه‌رکی سه‌رشانی ده‌زانی.

ناشکراشه‌ که له‌سه‌ر هه‌ق و دادگه‌ریی پشتگیریی کردنی گه‌ل و کۆمه‌ڵگا و خزمه‌تکردنی، پێوستیه‌کی شه‌ریعییه‌ و هیچ په‌یوه‌ندیه‌شی به‌ ده‌مارگیریی (تَعَصُّبٌ) هه‌و نه‌یه، که بریتیه‌ له‌: سه‌رخستن و پشتگیریی کردنی گه‌ل و کۆمه‌ڵگا به‌ ناهه‌ق و له‌سه‌ر بنچینه‌ی سته‌م، وه‌ک:

١- خوای کاربه‌جی و زانا ﷺ فه‌رمویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (١٣) الحجرات. واته‌: (ئه‌ی خه‌ڵکینه‌! ئێمه‌ ئێوه‌مان له‌ نێر و مێه‌ک

و ھەدبەيتاۋە و گىپراومانن بە چەندان گەل و تىرە تاكو پىك ئاشابن، بىگومان بەرپىرتان لای خوا پارپىزكارترتانه، بەراستى خوا زانای شارەزايە).

۲- ھەروەھا خواى پەرورەدگار ﷺ فەرموويەتى: ﴿... لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ﴾ (البقرة. واتە: (... نە ستەم بکەن و نە ستەمىشتان لىکرى)).

۳- وە لە فەرموودەى پىغەمبەرىش ھاتو: (عَنْ عِبَادِ بْنِ كَثِيرٍ الشَّامِيِّ مِنْ أَهْلِ فَلَسْطِينَ عَنْ امْرَأَةٍ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهَا فَسِيلَةُ أَتَّهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَمِنَ الْعَصِيَّةُ أَنْ يُحِبَّ الرَّجُلُ قَوْمَهُ؟ قَالَ: لَا، وَلَكِنْ مِنَ الْعَصِيَّةِ أَنْ يَنْصُرَ الرَّجُلُ قَوْمَهُ عَلَى الظُّلْمِ) رواه أحمد: ۱۷۰۳۰، وقال شعيب الأرنؤوط: حديث حسن، وضعه الألباني. واتە: (فەسەلە دەلى: لە باوکەم بىست گوتى: لە پىغەمبەرى خوا ﷺ پرسى و گوتم: ئەى پىغەمبەرى خوا! ئایا لە دەمارگىرىيە کە مەرووفە مەللەتى خوى خۆشبوو؟ پىغەمبەرى خواش لە وەلامدا فەرمووى: نەخىر، بەلکە لە دەمارگىرىيە کە مەرووفە خەلک و کۆمەلە کەى لەسەر ستەم سەرخا).

۱۳- بىگومان وشەى (قوم) مانای (نەتەو) و (کۆمەلکا) و (تیرە و ھۆز) و (حیزب) یش دەگەيدنى.

بنه‌های بیست و یه‌که‌م

کۆمه‌لی ئیسلامیی هه‌لۆیستی ئیجابیییه له‌گه‌ڵ به‌رانبه‌ره‌کانیدا

چ له‌نیۆ هه‌رێم و عێراق و چ دهرمه‌وشدا، مه‌گه‌ر ئه‌وان هه‌لۆیستیان خراپ بۆ کۆمه‌لی ئیسلامیی هه‌لۆیستی خوێ له‌ بوا‌ری هه‌ل‌سوکه‌وت (تعام‌ل) له‌گه‌ڵ لایه‌نه سیاسییه‌کانی کوردستان و عێراق و حکومه‌ت و ده‌وله‌تانی دهوروبه‌ر و جیهان‌دا، به‌گوێره‌ی هه‌لۆیستی ئه‌وان به‌رانبه‌ر به‌ ئیسلام و مسو‌لمانان و کێشه‌ ره‌واهیه‌کانیان به‌گشتی و، خه‌لکی کوردستان و عێراق و کۆمه‌لی ئیسلامیی به‌تایبه‌ت، دیاری ده‌کات.

وه به‌پێوستی ده‌زانی که‌ بۆ هێنانه‌دی ئامانجه‌ هاوبه‌شه‌کان (الأهداف المشتركة)، وه‌ك: پارێزگاریی لێکردنی خاکی هه‌رێمی کوردستان و عێراق و هێمنیی و ئاسایشیان و، ئاوه‌دانکردنه‌وه‌یان و، خو‌شگوزهران کردنی خه‌لکه‌ که‌یان و، پاراستنی دین و ژین و که‌رامه‌ت و ما‌ڵ و سامان و سه‌ره‌جه‌م به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانیان، ده‌ستبارگر و هاوکاری هه‌موو که‌س و لایه‌نێکی د‌ل‌س‌ۆز به‌ خه‌لك و و‌لات بی، چونکه‌:

١- خ‌و‌ای ت‌ا‌ك و پ‌ا‌ك ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿... وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝٢﴾ المائدة. واته‌: (...)

وه هاوکاری یه‌کدی بکه‌ن له‌سه‌ر چا‌که‌کاری و پارێزگاری، وه هاوکاری یه‌کدی مه‌که‌ن له‌سه‌ر گونا‌ه و ده‌ستدریژی، وه پارێز له‌ خوا بکه‌ن، بێگومان خوا سزای تونده‌.

۲- هه‌روه‌ما خوا ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِينِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ (الممتحنة).
واته: (خوا) لی‌تان قه‌ده‌غه‌ نا‌کات سه‌باره‌ت به‌ که‌سانیک که‌ له‌سه‌ر دیتان
جه‌نگتان له‌گه‌ل نا‌کدن و له‌ نیشتمان و مال و حا‌لی خو‌تان وه‌ده‌رتان
نانین، که‌ چاکه‌یان له‌گه‌لد‌ا بکه‌ن و له‌ مال و سامانی خو‌تان پێیان بده‌ن،
بی‌گومان خوا به‌خشه‌رانی خو‌شده‌وی).

۳- پێغه‌مبه‌ری خواش ﷺ فەرموویه‌تی: (لَقَدْ شَهِدْتُ فِي دَارِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَدْعَانَ حِلْفًا مَا أَحَبُّ أَنْ لِي بِهِ حُمْرُ النَّعَمِ، وَلَوْ أُدْعِيَ بِهِ فِي الْإِسْلَامِ لَأَجَبْتُ) رواه
ابن إسحاق وأورده ابن كثير^۱، واته: {من له‌ مائی عه‌بدو‌ل‌ای کوری
جیدعان‌دا به‌شداریی په‌یمانیک بووم جه‌زناکه‌م که‌ له‌جیاتنی ئه‌و په‌یمان‌ه
حوشتری سپیی هه‌بی^{۱۰}، وه‌ ئه‌گه‌ر له‌ (ئیسلام) یشدا بو‌ په‌یمانیکنی وا بانگ
بکریم، وه‌لام ده‌ده‌مه‌وه‌ و به‌شداریی تێداده‌که‌م}.

۱۴- (السيرة النبوية) لابن هشام ج ۱ ص ۷۲، و (البداية والنهاية) لابن كثير ج ۲ ص ۲۹۳.

۱۵- به‌ حوشتری سووریش لی‌کدراوه‌ته‌وه‌، که‌ دیاره‌ ئه‌وکاته‌ مالیکی زۆر به‌ نرخ بووه‌، له‌به‌رئه‌وه‌ عه‌ره‌ب غوونه‌یان پێ ده‌هێتایه‌وه‌ له‌سه‌ر گرانه‌هایی شت.

بنه‌مای بیست و دووهم

کۆمه‌لی ئیسلامیی برپای وایه که ده‌بی تیکرای ده‌ولت و کۆمه‌ل و ته‌وژم و که‌سایه‌تییه‌کانی جیهانی ئیسلام، بیکه‌وه هاوکاربێ بۆ بووژاندنه‌وه‌ی ئۆمه‌ت و گیرانه‌وه‌ی سه‌روه‌ریی شه‌ریعه‌ت.

کۆمه‌لی ئیسلامیی له‌سه‌رخۆی به‌ پێویستی ده‌زانێ که وه‌ك ئامانجیکی ستراتیژی و دوور، شان به‌ شانی ده‌ولت و ته‌وژم و کۆمه‌ل و ریکخراو و که‌سایه‌تییه‌ ئیسلامیه‌کانی جیهان، کردو‌کۆش بکات بۆ بووژاندنه‌وه‌ی ئۆمه‌تی ئیسلام و گیرانه‌وه‌ی سه‌روه‌ریی شه‌ریعه‌ت (سیادة الشریعة)ی خوا ﷻ له‌سه‌ر تیکرای نیشتمانی ئیسلامیی و، بیکه‌ینانی ده‌ولت و قه‌واره‌یه‌کی ئیسلامیی فراوان و، به‌رز کردنه‌وه‌ی ئالای ئیسلام به‌سه‌ر سه‌رتاپای زه‌میندا، تا‌کو ئۆمه‌تی ئیسلام وه‌ك خوا ﷻ بۆی دیاریکردووه و له‌سه‌ری پێویست کردووه، بیه‌ شه‌ید و به‌لگه‌ی راستیی ئیسلام به‌سه‌ر مرو‌قایه‌تییه‌وه و، مایه‌ی پاکسازی و چاکسازی کۆمه‌لگای به‌شه‌ریی به‌گشتی، چونکه:

١- خوای به‌رز و مه‌زن فەرموویه‌تی: ﴿... وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ٢٠﴾ المائدة. واته: (... و ه له‌سه‌ر چاکه‌کاری و پارێزکاری هاوکاری یه‌کدی بکه‌ن، وه له‌سه‌ر گونا‌ه و ده‌ستدریژی هاوکاری یه‌کدی مه‌که‌ن، وه پارێز له‌ خوا بکه‌ن، بیکومان خوا سزای تونده‌).

۲- هه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿وَلَنْ هَلِّمَهُ أَمْثَلُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ﴾ (٥٥) المؤمنون. واته: (وه ییگومان نهم کۆمه‌له‌ی ئیوه یه‌ك کۆمه‌له، وه من په‌روه‌ردگار تانم جا پارێزم لی‌که‌ن).

۳- وه خوا ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا...﴾ (١٢٣) البقرة. واته: (وه ئاوا به‌وشیوه‌یه‌ گیراو مانن به کۆمه‌لیکی چاک‌ترین -یاخود میان‌گیر-، تاوه‌کو بینه‌شایه‌د و چاودێر به‌سه‌ر خه‌لکیه‌وه‌ و، پی‌غه‌به‌ریش به‌سه‌ر تانه‌وه‌شایه‌د و چاودێر بێ (...).

۴- وه خوای به‌دییه‌نه‌ر ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ...﴾ (١١٠) آل عمران. واته: (ئێوه‌ باش‌ترین کۆمه‌لن بۆ خه‌لکی په‌یدا‌کراون، فەرمان به‌شته‌ په‌سنده‌کان ده‌که‌ن و، رێ له‌ شته‌ ناپه‌سنده‌کان ده‌گرن و، بپوا به‌ خوا دینن (...).

۵- وه خوای په‌روه‌ردگار ﷺ فەرموویه‌تی: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ (٥٥) النور. واته: (خوا به‌لێتی به‌وانه‌تان داوه‌ که‌ بپروایان هێناوه‌ و کرده‌وه‌ باشه‌کان ئه‌نجام‌ده‌ه‌ن، که‌ بێگومان ده‌یان‌کاته‌ جێنشین له‌ زه‌ویدا، وه‌ك چۆن ئه‌وانه‌ی پێش ئه‌وانی کرده‌ جێنشین، وه‌ ئه‌و به‌ره‌نامه‌یه‌ی که‌ بۆی په‌سند کردوون بۆیان ده‌چه‌سپێتی و ترسیان بۆ ده‌گۆڕی به‌ دلنایایی و هێمنیی، به‌ مه‌رجێک

بىمەرستىن ۋە ھېچ شىتەك نەگەنە ھاۋىيەشەم، جا ھەر كەسەك دىۋاى ئەۋە بىيىروا
بى، ئەۋە بىگومان ئەۋەندەن لە رى دەۋچىۋان).

بىنەماى بىست ۋە سىيەم

بەكارھىنانى سەرچەم شىۋاز ۋە رىياز ۋە ئامرازە شەرىئەتلىك،

ھەركامىيان لەجىۋى خۇيدا بۇ ھىنانەدى ئامانچەكان.

كۆمەلى ئىسلامىي بەكارھىنانى ھەر ھۆكەرىكى شەرىئەتلىك بۇ گەشتىن بە
ئامانچ ۋە مەبەستە رەۋايەكانى بە دروست ۋە رەۋا دەۋانە، ۋەك: بانگەۋاز،
راگەياندىن، پەرۋەردە ۋە فەركەردن ۋە تەزكىيە، رىتخستىن ۋە ھۆنىنەۋە، فەرمان بە
چاكە ۋە رىگىرىي لە خراپە، خەباتى سىياسىي، جەنگ ۋە بەرەنگارىيۋەنەۋە،
ھەركامىيان لە بىۋارى خۇيدا ۋە بە ئەندازەى پىۋىست ۋە لە كات ۋە شۋىتى
گونجاۋى خۇيدا، چۈنكە:

۱- خۋاى بى ۋىتە ﷺ فەرمۇيەتى: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ

الْحَسَنَةِ وَجِدْلُهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِۦ

وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُنْتَهَيْنَ (النحل. ۱۲۵) واتە: (بانگەۋاز بىكە بۇ رىيازى

پەرۋەردىگارت بە ھىكمەت ۋە ئامۇزگارىي چاك ۋە، بە باشتىن شىۋاز

گەتۈرگۈيان لە گەلدە بىكە، بىگومان پەرۋەردىگارت زانائە بەۋەى كە لە

رىي ۋى لايداۋە ۋە، ھەر ئەۋىش زانائە بەۋانەى كە قىۋوللى ھىدايەتى

خۋاى پەرۋەردىگارىيان كىرۋەۋە رىي راست دەگىرن).

۲- وه خوای په‌روه‌ردگار ﷺ فهرموویه‌تی: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا

مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي

ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾ الجمعة. واته: (خوای نه‌وه‌که‌سه‌یه‌که‌له‌نیو نه‌شاره‌زایه‌کاندا^{۱۱} ره‌وانه‌کراویکی له‌خوایان ناردوه، ئایه‌ته‌کانی خوایان به‌سه‌ردا ده‌خوینیتیه‌وه، ته‌زکیه‌یان ده‌کات و، کتیب و حکمه‌تیاں فێرده‌کات، وه‌بیگومان له‌وه‌پیشیش له‌گومراییه‌کی ناشکرادابوون).

۳- هه‌روه‌ها خوای به‌رز و مه‌زن فهرموویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا

اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣٥﴾ المائدة. واته: (ئهی نه‌وانه‌ی بڕواتان هیناوه! پارێز له‌خوای بکه‌ن و ئامراز و هۆکار به‌ره‌و خوای ده‌سته‌به‌ربکه‌ن و، له‌پرسی خوادا تیبکۆشن بۆنه‌وه‌ی سه‌رفرازی).

۴- وه خوای په‌روه‌ردگار ﷺ فهرموویه‌تی: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْصَرُونَ

﴿٣٩﴾ الشورى. واته: (وه‌مسولمانان نه‌وانه‌ن که‌کاتیک ده‌ستدریژیان کرایه‌سه‌ر تۆله‌ده‌ستینه‌وه).

۵- هه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار ﷺ فهرموویه‌تی: ﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ

يَقْتُلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿١٩٠﴾ البقرة. واته: (وه‌له‌پرسی خوادا بجه‌نگن له‌گه‌ل نه‌وانه‌ی که‌له‌دژتان ده‌جه‌نگن، به‌لام ده‌ستدریژی مه‌که‌ن، بیگومان خوادا ده‌ستدریژیکارانی خو‌شناوی).

۶- وه‌هه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار ﷺ فهرموویه‌تی: ﴿وَسْئَلُونَكَ عَنِ ذِي

الْقُرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُم مِّنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٢﴾ إِنَّا مَكَّنَا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَانَيْنَهُ مِن

۱۶- وشه‌ی (أُمِّي) به‌نه‌خوینده‌وار و، به‌نه‌شاره‌زاش له‌کتیبه‌ئاسمانیه‌کان، لیکدراوه‌ته‌وه و، من واته‌ی دووه‌م پێ راسته‌ه.

كُلِّ شَيْءٍ سَبًّا ﴿٨٤﴾ فَأَنْبَغُ سَبًّا ﴿٨٥﴾ الكهف. واتە: (وہ دەر بارەى دُو الْقَرْيَيْنِ لَيْت دەر پرسن - کئی بوو و چیی کردوو؟-، بـلـی: لەمەودوا هەوالی ئەوتان بۆ دەخوینمەوه، ئیتمە لە زەویدا دەسەڵاتمان پێداوو و بۆ هەر شتێک هۆکارێکمان پێداوو، ئەویش بەدوای هۆکارە کە دەکەوت).

بنه‌مای بیست و چواره‌م

چه‌سپاندنی زه‌بت و ره‌بتی حیزبیی و جیبه‌جیکردنی به‌سه‌ر هه‌موولایه‌کدا.

کۆمه‌ ئیسلامیی له‌ پرۆی سیستهم و به‌ پرۆه‌ بردنی کاروباری نیوخۆیه‌وه، برۆای به‌ تۆکمەیی و توندوتۆڵیی و جیددی بوون هیه‌ و، به‌ هیچ جوړێک قبول ناکات کەس له‌ بنه‌ ما شهرعییه‌ کان و هیله‌ گشتیه‌ کانی و به‌رنامه‌ و به‌ پرۆی نیوخۆی لایه‌ت و، رۆ به‌ هیچ کەس نادات تاکه‌ره‌ وانه‌ ره‌فتار بکات، وه‌ به‌ هیچ شیوه‌یه‌ک و به‌ هیچ پاساوێک رۆ به‌ مال مالتۆکینه‌ و ده‌سته‌ گهریی (تگتێل) و سه‌رپیکه‌ وه‌ نان و چه‌چپ نادات و، ناماده‌ شه‌ ده‌سته‌ برداری هه‌ر ئەندامێکی گه‌وره‌ یان گچکەیی بێی کە نه‌توانی پابه‌ند بێ و، واز له‌ جوړه‌ ره‌فتارانه‌ بێنێ، دوای ئەوه‌ی قوناغه‌ کانی لێرسینه‌ وه‌ی له‌ گه‌ڵ ده‌بردرین، چونکه‌ بێگومان ده‌سته‌ بردار بوون له‌ ئەندامێکی لار و لاسار، زیانی که‌متره‌ له‌ تێکچوون و شیرازه‌ پچرانی سه‌رجه‌م کۆمه‌ له‌ کە.

دیاره‌ سه‌رکردایه‌تی و مشوورخۆرانی بالای (کۆمه‌ ئیسلامیی) یش هه‌میشه‌ هه‌ولده‌ ده‌ن له‌ ئاستی به‌رزای دینداری و پارێزکاری و دلسۆزی دابن و، به‌ هیچ جوړێک بیانوو و پاساوی هه‌لوێست و ره‌فتاری نارێک و لار، نه‌ده‌نه‌ ده‌ستی هیچ ئەندامێکه‌وه‌.

وه له‌کاتی مشت و مێ و ناکوکی و راجیایی نیوان ئەنداماندا، له‌هر ئاستیک دابن، پێویسته‌ بگه‌ڕێنه‌وه‌ بۆ ته‌رازووی شه‌ریعت و به‌گوێره‌ی قورئان و سونهت و بنه‌ما رو‌شنه‌کانیان دادوه‌رییان له‌نیواندا بکری، وه‌ک:

۱- خوای کاربه‌جی ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فِيمَنْ تُنِيبُونَ بِمَا كُنتُمْ

تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾ المائدة. واته‌: (ئه‌ی ئەوانه‌ی برواتان هه‌ناوه‌! وریای خۆتان بن، ئە‌گه‌ر ئێوه‌ رێی راست بگرن، که‌سانیک که‌ گومران زیانتان پێ ناگه‌یه‌نن، هه‌موو لایه‌کتان بۆ لای خوا ده‌گه‌ڕێنه‌وه‌، جا هه‌والتان پێده‌دا به‌وه‌ی که‌ ده‌تانکرد).

۲- وه‌ خوای په‌روه‌ردگار ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾ النساء. واته‌: (ئه‌ی ئەوانه‌ی برواتان هه‌ناوه‌! فه‌رمانبه‌ریی خوا و فه‌رمانبه‌ریی پێغه‌مبه‌ر و ه‌ی کاربه‌ده‌ستانیک که‌ له‌خۆتان بکه‌ن، وه‌ ئە‌گه‌ر له‌ شتێکدا که‌وته‌ ناکوکیه‌وه‌، بیکه‌ڕنه‌وه‌ بۆ لای خوا و پێغه‌مبه‌ر، ئە‌گه‌ر برواتان به‌ خوا و به‌ روژی دوایی هه‌یه‌، ئە‌وه‌ باشتره‌ و سه‌ره‌نجامی چاکتره‌).

۳- هه‌روه‌ها فه‌رموویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ

لِمَا يَحْيِيكُمْ وَعَلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَهٌُ مُّحْتَشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَأَتَوْا قَسَّةَ لَا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَعَلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾ الأنفال. واته‌: (ئه‌ی ئەوانه‌ی برواتان هه‌ناوه‌! به‌ده‌م فه‌رمانی خوا و پێغه‌مبه‌ری خواوه‌ بچن، هه‌ر کاتیک بانگیان کردن بۆ شتیک که‌ پێی زیندووده‌بنه‌وه‌ و ده‌ژێنه‌وه‌، وه‌ بزانه‌ن که‌ خوا

ده‌که‌وێته نێوان ئینسان و دلی‌یه‌وه، وه بۆ لای ئه‌ویش کۆده‌کرێته‌وه، وه خۆتان بپاریژن له به‌لایه‌ك كه ته‌نیا و به‌تایبه‌تی تووشی ئه‌وانه‌تان ناییت كه سته‌میان کردووه، وه بزانی كه خوا سزای تونده‌).

٤- پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فەرموویه‌تی: { (الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبَنِيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا)، وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ } رواه البخاري: ٢٤٤٦ واللفظ له، ومسلم: ٢٥٨٥، عن أبي موسى الأشعري. واته: { (بروادار بۆ پروادار وه‌ك دیوار وایه‌ هێدی‌کی هێدی‌کی به‌هێزده‌كات)، وه په‌نجه‌کانیشی خسته‌ نێویه‌که‌وه }.

٥- وه پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له‌باره‌ی پێویست بوونی رێک‌پێکی مسوڵمانانه‌وه فەرموویه‌تی: (لَتَسَوَوْا صُفُوفَكُمْ، أَوْ لِيَخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوْهِكُمْ) رواه البخاري: ٧١٧، ومسلم: ٤٣٦، عن النعمان بن بشير. واته: (به‌ته‌ئکید ده‌بی ریزه‌کانتان رێک‌بخه‌ن، یان ئه‌وه‌تا به‌دڵنیایی خوا رووتان لێك وه‌رده‌گیرێ).

٦- هه‌روه‌ها پێغه‌مبه‌ر ﷺ فەرموویه‌تی: (الْمُسْلِمُونَ عَلَى شُرُوطِهِمْ إِلَّا شَرْطًا حَرَّمَ حَلَالًا أَوْ أَحَلَّ حَرَامًا) رواه الترمذي: ١٣٥٢، عن عمرو بن عوف، وقال الألباني: صحيح. واته: (مسوڵمانان به‌پێی مەرجه‌کانی خۆیان، مه‌گه‌ر مه‌رجێك حه‌ل‌لێکی تێدا قه‌ده‌غه‌کرا‌ی، یاخود قه‌ده‌غه‌کراوێکی تێدا حه‌ل‌ل کرا‌ییت). واته: مسوڵمانان ده‌بی پابه‌ندبن به‌و مه‌رجانه‌وه که له‌نێوان خۆیاندا ده‌یانگرن، مه‌گه‌ر مه‌رجێك پێچه‌وانه‌ی شه‌ریعه‌ت بی، ئه‌گه‌ر نا له‌سه‌ر مسوڵمانان پێویسته به‌ مه‌رجه‌کانیانه‌وه پابه‌ندبن.

بنه‌مای بیست و پینجهم

له‌کاتی پابه‌ندبوونی ئەمیر و سه‌رکردایه‌تی کۆمه‌ل، به‌و بنه‌مایانه‌وه،
گوئیستی و فه‌رمانبه‌ریی ئەندامانیان بۆ پێویست ده‌بی.

له‌ کاتی‌کدا که مشوورخۆران و سه‌رکردایه‌تی کۆمه‌لی ئیسلامیی به‌گشتی و
له‌ پێشدا که‌سی یه‌که‌م که ئەمیر و به‌رپرس و چاوساگی (کۆمه‌ل)ه، به‌و بنه‌ما
شه‌رعیه‌انه‌وه پابه‌ند ده‌بن و، به‌پێی ئەو هیله گشتیه‌یه‌ به‌رپۆده‌چن، ئەوه ئەو
سه‌رکردایه‌تییه‌ به‌گشتی و به‌تایه‌ت که‌سی یه‌که‌م (وه‌ک پێشتر له‌ بنه‌مای
پینجه‌میشدا خستوو مانه‌ته‌رپوو)، مافی رێژ و حورمه‌ت لیگیران و گوێزایه‌لی و
فه‌رمانبه‌ریی (السمع والطاعة) بۆ کرانیان له‌سه‌ر ئەو ئەندامانه‌ پێویست ده‌بی،
که‌ چوونه‌ته‌ ریزی (کۆمه‌لی ئیسلامیی)یه‌وه.

هه‌لبه‌ته‌ په‌یمان له‌گه‌ڵ به‌ستن و به‌یعه‌ت پێدانی ئەندامانی‌ش له‌گه‌ڵ که‌سی
یه‌که‌م و به‌رپرسی بالا‌ی کۆمه‌لی ئیسلامیی‌دا، جگه‌ له‌ ده‌ربهرین و پێشاندانی
ئاماده‌یی گوێزایه‌لی و فه‌رمانبه‌ریی (السمع والطاعة) و رێژلیگرتن و دلسۆزی
بۆ نواندن، شتیکی دیکه‌ نه‌یه، وه‌ بیگومان هه‌ر به‌یعه‌تیکیش که‌ ده‌دری هه‌ر
ته‌عبیر له‌وه ده‌کا.

وه پێویسته ئه‌ندامانی هه‌ر به‌ش و ئۆرگانیک دڵسۆزانه و به‌راستی و ساغیی، له سنووری توانایان و له بازنه‌ی شه‌ریعه‌تدا، به‌قه‌سه‌ی سه‌ره‌وه‌ی خۆیان بکه‌ن و رێژ و حورمه‌تی بگرن، چونکه‌:

۱- خوای به‌رز و بێ وینه ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿إِنَّ الذِّبْنَ بِيَايُكَ إِنَّمَا بِيَايُكَ اللَّهُ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَتْ فَإِنَّمَا يَنْكُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمِيسُوتُهُ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ (١٠) الفتح. واته‌: (بێگومان ئه‌وانه‌ی په‌یمان له‌ گه‌ڵ ده‌به‌ستن، ئه‌وه ته‌نیا په‌یمان له‌ گه‌ڵ خوا ده‌به‌ستن، ده‌ستی خوا له‌ سه‌رووی ده‌ستی ئه‌وانه‌وه‌یه، جا هه‌ر که‌سیک په‌یمانی هه‌لوه‌شاندوه، ئه‌وه په‌یمان هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌که‌ی به‌ زیانی خۆی ته‌واوده‌بێ، وه هه‌ر که‌سیک ئه‌و په‌یمانه‌ی له‌ گه‌ڵ خوا داویه‌تی برديه‌سه‌ر، ئه‌وه له‌مه‌ودوا خوا پاداشتیکی مه‌زنی ده‌داته‌وه).

۲- هه‌روه‌ها خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ...﴾ (٨١) النساء. واته‌: (ئه‌ی ئه‌وانه‌ی برواتان هه‌تاوه‌! فه‌رمانه‌ریی خوا و فه‌رمانه‌ریی پێغه‌مبه‌ر و ه‌ی کاربه‌ده‌ستانیك که له‌خۆتان بکه‌ن ...).

۳- پێغه‌مبه‌ری خواش ﷺ فه‌رموویه‌تی: (إِنَّ مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ إِكْرَامَ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْغَالِي فِيهِ وَلَا الْجَافِي عَنْهُ وَإِكْرَامَ ذِي السُّلْطَانِ الْمُقْسِطِ) رواه أبو داود: ٤٨٤٣، عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه ابن حجر والعراقي والنووي والألباني. واته‌: (بێگومان له‌ به‌ به‌رز گرتنی خوای به‌رزه، رێژلیگرتنی مسوولمانی به‌ ته‌مه‌ن که‌ سه‌ری سه‌پی بووه، وه رێژلیگرتنی هه‌لگری قورئان که له سنووره‌کانی تێناه‌په‌رێتی و له‌ گه‌لیشیدا که‌مه‌تر خه‌م نیه، وه رێژلیگرتنی خاوه‌ن ده‌سه‌لاتیکی دادگه‌ر).

٤- وه پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فەرموویه‌تی: (مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ يَعُصِنِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمَنْ يُطِعَ الْأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي وَمَنْ يَعُصِ الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي) رواه البخاري: ٧١٣٧، ومسلم: ١٨٣٥ واللفظ له، عن أبي هريرة. واته: (هەر كه‌سیك فەرمانبه‌ریی من بكات، ئەوه فەرمانبه‌ریی خواى كردوو، وه هەر كه‌سیك سه‌رپێچیى من بكات، ئەوه سه‌رپێچیى خواى په‌روه‌ردگارى كردوو، وه هەر كه‌سیك فەرمانبه‌ریی به‌رپرس و فەرمانده‌كه‌ى خۆى بكات، ئەوه فەرمانبه‌ریی منى كردوو، وه هەر كه‌سیك سه‌رپێچیى به‌رپرس و فەرمانده‌كه‌ى بكات، ئەوه سه‌رپێچیى منى كردوو).

٥- هه‌روه‌ها پێغه‌مبه‌ر ﷺ فەرموویه‌تی: (عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَ إِلَّا أَنْ يُؤْمَرَ بِمَعْصِيَةٍ فَإِنْ أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ) رواه البخاري: ٧١٤٤، ومسلم: ١٨٣٩ واللفظ له، عن ابن عمر. واته: (له‌سه‌ر ئینسانی موسوڵمان پێیسته گوێرایه‌لیی و فەرمانبه‌ریی بۆ سه‌رووی خۆی، له شتێکدا كه‌ هه‌زی لێده‌کات و له شتێکیشدا كه‌ هه‌زی لێناکات، مه‌گه‌ر فەرمانی پێکه‌ری به‌ شتێک كه‌ سه‌رپێچیى خوا و پێغه‌مبه‌ر بێ، جا ئه‌گه‌ر فەرمانی پێ کرا به‌ سه‌رپێچیى، ئەوه نه‌ گوی ده‌گرێ و نه‌ جیه‌جێش ده‌کات).

٦- وه: (عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا إِذَا بَايَعْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ، يَقُولُ لَنَا: فِيمَا اسْتَطَعْتُمْ) رواه البخاري: ٧٢٠٢ واللفظ له، ومسلم: ١٨٦٧. واته: (له‌عه‌بدوللای کورێ عومەر ده‌گیرنه‌وه گوتویه‌تی: ئێمه‌ کاتێک په‌یمانان به‌ پێغه‌مبه‌ری خوا ده‌دا له‌سه‌ر گوێرایه‌لیی و فەرمانبه‌ریی، پێی ده‌فه‌رمووی: ئەوه‌نده‌ی كه‌ له‌ تواناندايه‌).

لە كۆتايىدا دەلىم:

خۆشەويستانم، ئەندامانى كۆمەلى ئىسلامى! ئەو يىست و يىنج بىنەما شەرىئىي و ھىلە گشتىيەكانى كە رابردن، بە ئەزموون و تىگەيشتى بىنەما گىرگىزىن و سەرەكىزىنى ئەو مەرجانەن كە بۆ كۆمەلىكى ئىسلامىي راست و رەسەن پىۋىستىن و، لە خوا دەپارېمەۋە كە يارمەتتىمان بىدات كۆمەلەكەمان لەسەر بىناغەي ئەو بىنەما شەرىئىيەنە بەرپۆۋەبەرىن و بىكەينە كۆمەلىكى ۋا كە ناۋى (ئىسلامىي) لى خەسار نەبىت و، بىتۈنە مەبەستە شەرىئەيەكان (المقاصد الشرعية) ى جىيەجى بىكات و، ھەم سەربەرزىي و عىززەتەندىي دىيا و، ھەم بەھەشت و رەزامەندىي خواش، بۆ ئەندامە مۇجاھىدەكانى و دۆست و لايەنگرانى و خەلگ و كۆمەلگاش مەسۇگەر بىكات.

ناوەرۆك

<u>لاپەرە</u>	<u>بابەت</u>
۴	پیشکەشە
۵	پیشەكى چاپى سىيەم
۷	پیشەكى چاپى دووهم
۹	پیشەكى چاپى يەكەم
۱۱	دوو روونکردنەوہى پىئويست
۱۳	بنەماي يەكەم: تىگەيشتنى راست و دروست لە ئىسلام
	بنەماي دووهم: فيرکردن و پەرەردەکردنى ئەندامان لەسەر بناغەي:
	تىگەيشتنى تەواو و، ئيمان و عەقىدەي راست و، خواپەرستىي ساغ و،
۱۴	ئاكارى پەسند
	بنەماي سىيەم: پابەندىي ھەموولايەك بە شەرعەوہ و، گىرپانەوہى
۱۵	راجيايىەكان بۆ تەرازووي شەرىعەت

- بنەماي چوارەم: كاروبار بەرپۆھەردن لەسەر بناغەى راوئۆ و بە دادگەرانە و،
 ۱۶ ەرنەچوون لە بازەنى مەرجهكانى كارپىكەوھەکردن
- بنەماي پىنجەم: گوئىيىستىي و فەرمانبەريي و رىزگرتن بۆ بەرپرسان، لە
 ۱۹ سنوورى شەرعدا و بەگوئەرى توانا
- بنەماي شەشەم: خۆشەويستى و رىز لەنپوان ئەنداماندا بەگشتى و، قيادە و
 ۲۱ قاعىدەدا بەتايبەت و، خۆپاراستن لە ھەرچى پىچەوانەى رىز و خۆشەويستىيە
 بنەماي ھەوتەم: دانەبەزىن لە بنەما و ئامانجە سەرەككى و نەگۆرەكان و،
 ۲۳ بىئاگانەبوون لە مەدارکردن
- بنەماي ھەشتەم: ھەلپەنەکردن بۆ بەرپرسيارىيتى و، ئەرك نەسپاردن بە
 ۲۶ كەسانى ھەلپەكەر
- بنەماي نۆيەم: پشت بە خوا بەستن و لەسەر پىي خۆ وەستان و، پاراستنى
 ۳۰ سەرەخۆيى لە ھەموو روويكەوھە
- بنەماي دەيەم: ئەرك سپاردن بە ئەندامان تەنيا لەسەر بناغەى شاىستەيى و
 ۳۲ لىھاتوويى
- بنەماي يازدەيەم: پەپرەوکردنى سىستەمى دامەزراوھەكان و، دابەشکردنى
 ۳۵ ئەرك و كارەكان بەگوئەرى پىسپۆرىي و كارامەيى
- بنەماي دوازدەيەم: بىئاگانەبوون لەو راستىيە كە: كۆمەلى ئىسلامىي
 كۆمەللىكە لە مسوولمانان و، ئامرازيكە بۆ خزمەتى ئىسلام و مسوولمانان و،
 ۳۷ ھەق و راستىي لەسەر تاپۆنەكراوھە
- بنەماي سىزدەيەم: كۆمەلى ئىسلامىي ھاوكارىيەکردنى تىكراي مسوولمانان
 ۳۹ بۆ ھىئانەدى ئامانجە شەرعىيەكان، بەپىيوست دەزانى
- بنەماي چواردەيەم: خۆ بزارکردنى ئەندامان لە خووە خراپ و پەستەكان و،

- خۆ رازاندنه‌وه‌یان به ئاکار و ره‌وشته جوان و په‌سندەکان ٤٢
- بنه‌مای پازده‌یه‌م: خزمه‌تکردنی خه‌لك و هه‌ولدان بۆ به‌خته‌وه‌رکردنیا،
- به‌شیکه له خواجه‌رستی ٤٤
- بنه‌مای شازده‌یه‌م: ته‌نجامدانی ئهرکی: بانگه‌واز و، فەرمان به چاکه و
- ریگری له خراپه و، پاکسازی و چاکسازی کردن له کۆمه‌لگادا ٤٧
- بنه‌مای حه‌فده‌یه‌م: به‌کارهێنانی هیڤ بۆ به‌رگریکردن له دین و ژینی
- کۆمه‌لگا، له کات و شوینی خۆیدا و، به‌مه‌رجه‌ شهرعییه‌کانه‌وه ٤٩
- بنه‌مای هه‌ژده‌یه‌م: جه‌ختکردنه‌وه له‌سه‌ر هینانه‌دی ئامانجه‌ شهرعییه
- بالایه‌کان و، خۆپاراستن له سه‌رگه‌رمبوون به‌مه‌سه‌له‌ لاوه‌کییه‌کانه‌وه ... ٥١
- بنه‌مای نۆزده‌یه‌م: مه‌یدانی کاروچالاکی ئیستای کۆمه‌ل کوردستان و
- عیراقه، به‌لام هاوکاریکردنی مسوولمانان به‌پێی توانا له‌هه‌ر جیه‌ک بن،
- به‌پێویست ده‌زانێ ٥٣
- بنه‌مای بیسته‌م: کۆمه‌لی ئیسلامیی پاراستن و کاملکردنی قه‌واره‌ی سیاسی
- هه‌ری‌م کوردستان و تێدا پیاوه‌کردنی شه‌ریعه‌ت، به‌ ئهرکی سه‌رشانی ده‌زانێ ٥٥
- بنه‌مای بیست و یه‌که‌م: کۆمه‌لی ئیسلامیی هه‌لوێستی ئیجابیی له‌گه‌ڵ
- به‌رانبه‌ره‌کانیدا چ له‌نیۆ هه‌ری‌م و عیراق و چ ده‌ره‌وه‌شدا، مه‌گه‌ر نه‌وان
- هه‌لوێستیان خراپ بێ ٥٧
- بنه‌مای بیست و دووه‌م: کۆمه‌لی ئیسلامیی بروای وایه که ده‌بێ تێکڕای
- ده‌ولته‌ و کۆمه‌ل و ته‌وژم و که‌سایه‌تییه‌کانی جیهانی ئیسلام، پیکه‌وه
- هاوکاربێ بۆ بووژاندنه‌وه‌ی ئۆمه‌ت و گێڕانه‌وه‌ی سه‌روه‌ری شه‌ریعه‌ت ... ٥٩
- بنه‌مای بیست و سییه‌م: به‌کارهێنانی سه‌رحه‌م شیواز و رێباز و ئامرازه
- شه‌رییه‌کان، هه‌رکامیان له‌جێی خۆیدا بۆ هینانه‌دی ئامانجه‌کان ... ٦١

- بنەمای بیست و چوارەم: چەسپاندنی زەبەت و رەبەتی حیزبی و
 جێبەجێکردنی بەسەر ھەموولایە کدا ٦٣
- بنەمای بیست و پینجەم: لە کاتی پابەندبوونی ئەمیر و سەرکردایەتی
 کۆمەڵ بەو بنەمایانەو، گۆییستی و فەرمانبەری ئەندامانیان بۆ
 پیوست دەبێ ٦٦
- لە کۆتاییدا ٦٩
- ناوەڕۆک ٧٠

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.